

LETO XIII.

STRAŽA, 19. 12. 1975

novoles

Ko smo se nedavno dogovarjali o izpeljavi naše proslave ob tridesetletnici Novolesa in 110-letnici žage v Soteski, smo se spomnili dolgoletne delavke na žagi v Soteski, Marice Fifoltove, ki je izrekla željo naj bi bila proslava našega jubileja nadvse skromna. Neenkrat sem se vprašal, zakaj te pridne Novolesove roke želijo skromno proslavo. Kako je mogoče, da kolektiv, ki je eden od najstarejših na Dolenjskem, kolektiv, ki šteje danes nekaj manj kot 2.000 ljudi in ki zelo uspešno gradi samoupravni socializem, želi tudi ob slavnostnih, pomembnih trenutkih, ki pomenijo prelomnico na prehojeni poti, skromno svečanost. Kako to, da tudi takrat, ko bi bili upravičeni do velikega slavlja, do velikega „pompa“, želimo v tišini, sami med sabo, proslaviti ta pomemben jubilej. In ko razmišljam, ugotavljam, da se temu pravzaprav ni treba čuditi. Vseh teh trideset let smo gradili Novoles brez aplavzov, brez fanfar, zavedajoč se, da bomo samo z lastnim delom, z lastno prizadevnostjo in nenehnim odrekanjem zgradili tisto, kar danes imamo: naš Novoles, kombinat, ki nam daje naš vsakdanji kruh.

Rasel je ta naš Novoles iz nekdanjih porušenih žag, iz delavnic in obratov do sodobno opremljenega, na ustavnih načelih zgrajenega podjetja. Začeli smo praktično iz nič. Nekdaj je sicer tu nekaj stalo, vendar je bilo potrebno veliko truda, veliko volje, veliko samoodrekanja, veliko znanja, da se začne znova. Iz zažganih žag, iz obratov, ki so in niso imeli orodja smo zrasi v kombinat, ki v slovenskem, jugoslovanskem in tudi v svetovnem merilu nekaj pomeni. To je dejstvo, na katerega smo ponosni vsi Novolesovci.

Ob jubileju

Od nekdanjih žag, od tovarne igrač, od Opremalesa in obrata na Dvoru smo zrasi v kombinat, ki ima 7 temeljnih organizacij združenega dela in delovno skupnost skupnih služb. Ze leta 1950 smo imeli delavske svete in od takrat smo v samoupravne organe vključili vse delavce. Danes lahko ugotovimo, da ni področja, kjer neposredni proizvajalec ne bi odločal o svojem delu, delitvi dohodka, o svoji usodi.

Ko se danes spominjamo pretekle poti, se moramo spomniti tudi vseh tistih, ki so vgradili sebe v Novoles, moramo se spomniti vseh, ki niso varčevali z močmi, da bi bili to, kar smo danes. Samo stari, nekdanji delavci vedo povedati, kako težko delo je bilo na starih žagah, samo ženske vedo povedati, kako hudo je bilo delati kot moški, a prejemati manjšo plačo. Samo stari gateristi na soteski žagi lahko povedo, kaj pomeni delati na žagi pri temperaturi dvajset stopinj pod ničlo, ko veter piha skozi sotesko dolino in ko se prsti lepijo na železo. Samo stari žagarski delavci na žagi v Straži vedo povedati, kako težki so bili hlodi, ki jih je bilo treba prenesti na skladišče. Vseh teh težakih del ni več. Odpravljali smo jih počasneje, kot bi želeli, vendar vedno tako hitro, kot so nam možnosti dovoljevale. Da vseh teh težkih del ni več, smo ponosni vsi.

Odpri smo otroški vrtec, ambulantno, zgradili stanovanja, dodelili stanovanjske kredite, zgradili menzo in vse to v korist nas vseh. Seveda želja je bilo neprimerno več, v prihodnjem obdobju jih bomo gotovo reševali hitreje kot do zdaj.

Ob jubileju smo prvič uvedli „Priznanje Novolesa“. Simbolično nagrado in priznanje za tiste najprizadevnejše, ki so v preteklem obdobju, ne da bi se varčevali, vgrajevali sebe v Novoles. Nagradili smo samo 12 delavcev, čeprav smo prepričani, da bi število lahko podvojili ali potrojili. In prav to število tistih, ki so se vgradili v Novoles, je jamstvo, da bo pod Hrušovcem, v Soteski, na Dvoru, v Novem mestu, v Trebnjem in jutri morda še kje rasel in cvetel Novoles.

IVAN KRASKO

Posnetek z leta 1934. Delavci na žagi v Straži z lastnikom žage Leo Pavlinom.

Delavci z žage v Rumanji vasi. Skupina je pripravljala kamen za gradnjo doma KZ v Straži.

Tovarna igrač v Novem mestu l. 1948. Protipožarna skupina je dobila novo črpalko Škoda.

Tovarna igrač l. 1953. Posnetek vseh delavcev.

Komunisti vedno v ospredju

Letos, ko praznujemo 30-letnico zmage nad fašizmom in 30-let razvoja samoupravnega socializma, ne moremo mimo tega, da ne bi poiskali pravega mesta Novolesa v tem razvoju. Novoles je star 30 let. To pomeni njegovih 30 let boja za samoupravni sistem, 30 let bitk pri razvoju kombinata in dviganja standarda delovnih ljudi ter omogočanja boljše prihodnosti mlade generacije.

Po NOV je Jugoslavija ubrala novo revolucionarno pot, ki si jo je izbojevala pod vodstvom KPJ skozi krvava leta vojne. Odločila se je za socializem, za boljšo prihodnost, za enakopravnost delovnih ljudi in narodov. Prav tako, kot je KPJ opravljala pomembno vodilno vlogo v boju za novo družbeno ureditev, je ta odgovorna naloga ostala do današnjega dne. Razumljivo je, da se je njena vloga prilagajala razvoju samoupravnega sistema, do idejnopolične sile, ki kot avangarda delavskega razreda idejno, akcijsko in organizacijsko usposablja delavski razred za njegovo zgodovinsko vlogo nosilca socialističnega razvoja in prehoda v socializem.

VODILNA VLOGA KPJ

KPJ je že pred 2. svetovno vojno, posebno pa med narodno osvobodilno vojno, snovala svojo politično aktivnost na iniciativi delovnih ljudi. Gradila je na zaupanju človeka. Stalno se je borila proti sektaštvu posameznih slojev, narodnosti itd.

Pred OF je našla zvezo z vsemi naprednimi ljudmi. Na osvobojenem ozemlju je gradila ljudsko oblast prek ljudskih odborov in sistema širokega sodelovanja ljudskih množic. Ker smo bili po osvoboditvi oblasti brez večjih izkušenj v vodenju družbe in države, smo iskali izkušnje drugod, posebno v Sovjetski zvezi.

Do petdesetih let smo intenzivno iskali svoj osnovni koncept za razvoj socialistične demokracije. Normalno je, da smo v nekaterih primerih delali hujše napake, grenke izkušnje v borbi z informbirojem, ko je odpor proti stalinizmu porajal tudi močan odpor proti administrativnemu vodenju, je še bolj sililo KPJ v iskanju izkušenj v drugih deželah, predvsem pa prakso in izkušnje iz socialistične graditve v naši deželi.

Na osnovi teh proučevanj se je rodila naša pot v socializem. Zanj je značilna stalna težnja po prenosu oblasti od vodstev, od komunistov in države na delavski razred. To je pot samoupravljanja in socialistične

demokracije. Velike spremembe, ki so nastale z uveljavljanjem delavskega samoupravljanja, so zahtevale tudi drugačno vlogo KPJ. Od neposrednega vodenja družbe, ki ga je realizirala predvsem prek državnih organov, direktorjev in tako dalje, je začela preraščati v notranjo idejno politično silo samoupravljanja. Sprememba imena oznanja začetek te poti.

SPREMENJENA VLOGA PARTIJE

Na 6. kongresu ZKJ je tovariš Tito takole razložil spremenjeno vlogo partije in spremembo njenega imena:

„V zvezi s tem, da se vloga partije na tej stopnji našega socialističnega razvoja do neke stopnje spreminja, da postaja še odgovornejša – kajti na daljnji uspešni razvoj našega socialističnega sistema je odvisen v velikem obsegu od ravni zavesti državljanov naše socialistične družbe, ne pa le od materialnih pogojev – da se je množična osnova za socialistično vzgojo razširila v velikem obsegu, da je prav socialistična vzgoja ena najvažnejših in najodgovornejših delovnih področij itd., menim tovariši in tovarišice, da bi se morali na tem kongresu pomuditi tudi pri vprašanju spremembe naziva naše partije. Naziv partije ne ustreza več. Po mojem trdnem prepričanju bi bilo vsekakor točneje in bi ustrezalo današnji stopnji ter perspektivam za nadaljnji razvoj, če bi se partija preimenovala v Zvezo komunistov Jugoslavije. To ni nič novega, kajti to ime je dal že Karl Marx. Razumljivo je, da to ne bo vplivalo na organizacijski ustroj partije, na njen demokratični centralizem. Tak naziv bi bil v skladu s tistim, o čemer sem govoril že prej, to je z osnovnimi in najpomembnejšimi smernicami za bodoče delo komunistov.“

Ko sem dejal, da je v prihodnje najvažnejša naloga KPJ idejno vzgojnega značaja, nisem mislil s tem, da prenehajo vse druge vodilne funkcije.

Ne! Ta ostaja. Prvič: kolikor komunisti po sposobnosti ustrezajo za to ali ono funkcijo, drugič, vodilna vloga komunistov ne more biti nekaj družbeni privilegij, marveč mora biti prežeta z idejnim vplivom v vodenju in z učinkovitostjo tega vpliva na pravilni socialistični razvoj. Zato ZKJ ne zmanjšuje svoje vloge in odgovornosti za uspešen razvoj socializma, ampak jo še večja, zavrača pa škodljive metode, ki so še ostale iz Sovjetske (Stalinske) prakse...

V resoluciji 6. kongresa pa je rečeno: „Zveza komunistov ni in ne more biti v svojem delu neposredni voditelj in naredbodajalec – ne v gospodarskem ne v državnem in družbenem življenju, temveč s svojo politično in idejno dejavnostjo in predvsem s prepričanjem deluje v vseh organizacijah, organih in ustanovah, da sprejemajo njeno linijo ali gledišča posameznih njenih članov.“

Taka metoda dela ni šla brez težav. Doživljali smo tudi primere, demobilizacije članstva in pritiskov protisocialističnih sil.

V 30 let starem Novolesu zgodovina razvoja ZK ni bila drugačna. Komunisti, kjer koli so bili – od delavcev do vodilnih, so pri svojem delu idejno in akcijsko vplivali, da so se uresničevale besede tovariša Tita in da so sklepi, sprejeti na naslednjih kongresih, našli plodna tla v našem kombinatu.

Zato lahko trdimo, da nismo bili nepripravljeni na zgodovinski trenutek razvoja našega samoupravnega socializma za sprejem naše zadnje, najbolj revolucionarne ustave in za zgodovinsko odprto pismo tovariša Tita. Nismo ostali ravnodušni ob besedah, ki jih je tovariš Tito povedal v naslednjem stavku:

„Ali bo delavski razred zagospodaril s celotno družbeno reprodukcijo in zagotovil odločilno vlogo, pri političnem in družbenem odločanju, ali pa se bodo okrepili tisti odnosi in sile, ki nasprotujejo interesom delavskega razreda, socializma in samoupravljanja.“

POMEMBEN VPLIV

Po proučitvi pisma tovariša Tita, ki je sovpadalo v času uresničevanja ustavnih amandmajev, smo se na tedanji seji dogovorili za akcije. Zapisali smo, kar je bilo objavljeno tudi v našem časopisu:

„V drugi točki smo razpravljali o odprtem pismu tovariša Tita. To pismo bo po temeljiti razpravi dostopno vsem delavcem. Ugotovili smo, da se v pismu tov. Tito obrača slehernemu članu ZK s poudarkom na čim večjo aktivnost in dosledno realizacijo nalog, ki so nam dane. Organizacija ZK pismo v celoti podpira in se zaveda, da je sedanji trenutek zelo resen. Zavedamo se tega, da bo naš samoupravni socializem resno ogrožen, če se komunisti ne bomo odločno in brez omahovanj lotili dela. S tem v zvezi smo prišli do naslednjih sklepov:

– da se moramo čim bolj angažirati v okviru podjetja za uresničitev ustavnih amandmajev, predvsem 21., 22. in 23. amandmaja. V prvi vrsti je bil poudarek, da moramo naš samoupravni sistem še poboljšati;

– za uresničitev omenjenih amandmajev je bila pri Novolesu ustanovljena komisija, ki se je sestala z vsemi obratnimi DS. Pri tem so razpravljali o uresnitvi temeljnih organizacij združenega dela (TOZD). Delo teče naprej in o TOZD bo seznanjen sleherni član našega kolektiva.

Po več mesečnih konfrontacijah in iskanju ustreznih strokovnih in političnih rešitev smo postavili idejno podlago, katere realnost je današnji Novoles samoupravno organiziran v 8 temeljnih organizacijah združenega dela.

NA USTAVNIH NAČELIH

Vendar idejnopolično delo odgovornih komunistov ni bilo končno samo naznaker. Zavedali smo se, da notranja samoupravna organiziranost uresničuje samo del koncepta družbenega samoupravnega sistema. Zato smo s široko akcijo ob sodelovanju vseh družbenopolitičnih in samoupravnih organov vzpostavili širši amoupravni sistem, ki temelji na delegatskem principu, in se na ta način samoupravno vključili v širšo družbeno skupnost, družbeno politične skupnosti, samoupravne interesne skupnosti, itd.

Druga osnovna naloga, ki spremlja naše delo, je stalna bitka za gospodarsko stabilizacijo. Novoles, ki je kot lesna industrija in izvoznik stalno na prepihu zapletenih gospodarskih tokov, uspešno bojuje bitke iz leta v leto ter kljub težkim in kritičnim situacijam dočaka vsako leto kot zmagovalca. Zato za komuniste ni ne počitka ne mirovanja. Zavedajoč se te problematike, krepiamo svoje vrste z novimi člani, saj se je število v zadnjih letih potrojilo, leti pa bodo naprej širili, ali kot je tovariš Tito dejal, idejnopolično delovali pri nadaljnjem utrjevanju samoupravnega socializma.

Da bi bila akcijska sposobnost komunistov temu primerna, smo organizirali v vseh TOZD osnovne organizacije Zveze komunistov, ki se morajo še bolj aktivno vključiti v boj za razvoj in utrjevanje našega sistema.

JADRANKO ŠNIDARŠIČ

Najstarejši Novolesovci

Letos ko proslavljamo 30. letnico rojstva naše svobode in samoupravne Jugoslavije, 30 let uspešnega dela Novolesa in 110 let žagarske proizvodnje v Soteski, je prav, da se ozremo malo nazaj, osvetlimo razvojno pot proizvodnje v Soteski in Novolesu ter delo nas in naših predhodnikov.

Žagarska proizvodnja v Soteski ima tradicijo, pravzaprav že nekaj več kot 110 let. Po nekaterih zapisih je bila postavljena v letu 1858 na levem bregu Krke venecijanka na vodni pogon. Take vrste žaga sicer ni imela kakšnih večjih kapacitet, ker pa so imeli lastniki v svoji posesti veliko okoliških gozdov, so leta 1870 zgradili na nasprotni strani Krke (na sedanji lokaciji) novo večjo in za takratne čase modernejšo žago. Med 1927 in 1929 letom je bila žaga ponovno v rekonstrukciji in takrat so začeli obratovati tudi vsi osnovni stroji (2 polnojarmanika, lokomobila, 2 vodni turbini itd.), ki so v pogonu (razen turbin) še sedaj. Od leta 1943 do konca vojne žaga ni obratovala.

15. julija 1945 leta je ministrstvo za kmetijstvo in gozdarstvo uradno ustanovilo Državno žago Soteska, ki je spadala pod Državno gozdno upravo Novo mesto. Ta datum je tudi začetek porajanja sedanjega Novolesa. Ob tem času je bilo v Soteski zaposlenih 11 ljudi predvsem samih strokovnih delavcev (strojnik, električar, kovač, brusač, gaterist, lesni manipulant itd.), ki so s pomočjo domačinov in vojni ujetnikov usposobili stroje tako, da je v jeseni tega leta začela žaga redno obratovati.

V začetku leta 1946 se je zaposlilo še nadaljnjih 36 delavcev. Nato je število delavcev še hitro naraščalo do let 1949 in 1950. V tem času je tudi žaga obratovala z največjo zmogljivostjo in to v treh izmenah (neredko tudi udarniško ob nedeljah). Točnih podatkov za leto 1949 in 1950 ni, vendar se je v tem času razžagalo cca 2300 do 2500 m³ mesečno, zaposlenih pa je bilo med 120 in 140 delavcev (med drugimi tudi še vojni ujetniki, delavci iz

Prekmurja ter brigadirji iz delovnih brigad).

Število zaposlenih v posameznih značilnih obdobjih je bilo takole:

	delavcev
15. 7. 1945	11
1. 3. 1946	47
1. 1. 1947	89
1. 1. 1952	102
1. 7. 1957	70
1. 1. 1963	86
1. 1. 1968	95
1. 1. 1972	101
1. 1. 1975	71

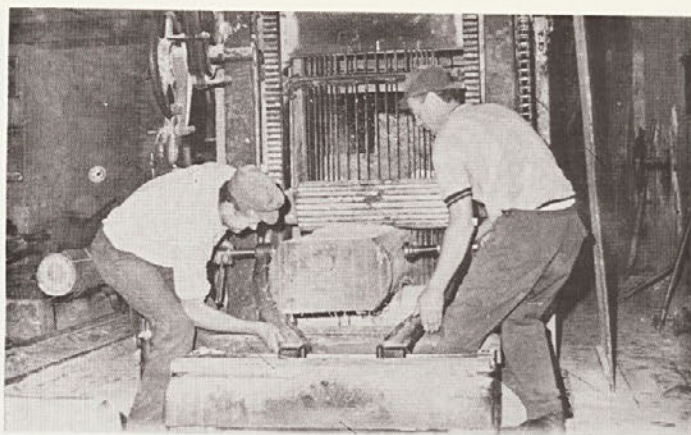
Osnovna dejavnost obrata v Soteski je bila vseskozi, do pred dveh let, razžagovanje vseh vrst domače hlodovine. Pozneje se je vključila proizvodnja furnirja, sušenje lesa, krivljenje lesa, izdelava lesenih zabojev in proizvodnja sredic za panel plošče.

Proizvodnja oziroma poraba hlodov je bila po posameznih letih:

eto	razžagano vseh vrst hlodov m ³	zluščeno buk. hlodov m ³
1951	19.505	
1952	18.667	
1953	12.901	
1954	12.781	
1955	12.920	
1956	13.356	
1957	13.137	
1958	12.478	185
1959	12.493	952
1960	14.028	1234
1961	13.083	1290
1962	16.731	1370
1963	16.330	1400

Otvoritev nove tovarne plastificirane iverice v Soteski l. 1973.

Žaga v Soteski, najstarejši Novolesov obrat, ki letos proslavlja 110 letnico.

1964	16.141	1657
1965	16.380	1777
1966	18.552	1737
1967	20.138	1800
1968	21.708	2050
1969	19.333	2010

Iz navedenih podatkov je videti, da je proizvodnja po posameznih obdobjih precej nihala. Na višino proizvodnje in zaposlenost so vplivali gospodarski, komercialni, splošno družbeni in tudi politični vplivi. Tako je bila največja proizvodnja žaganega lesa v letih 1949 in 1950 — po resoluciji informbiroja. Takrat je trgovina in pomoč iz vzhodnih držav popolnoma izostala. Potrebe po materialih, domačih in tujih, za obnovo porušene domovine so bile velike. Izvoz je bilo potrebno preusmeriti na zahod. Ker je bilo lesa v gozdovih še sorazmerno dovolj, sta morala gozdarstvo in lesna industrija pokrivati domače potrebe in največji del izvoza.

Leta 1952 se je bistveno spremenilo celotno vodenje gospodarstva v Jugoslaviji. Prešlo je s strogega planskega gospodarskega sistema na ekonomsko in komercialno poslovanje. Ker je bilo v prejšnjih letih predvsem v Sloveniji posekanega preveč gozda, je bilo potrebno sečnjo zmanjšati. S tem se je tudi krepko zmanjšala proizvodnja na žagi. Od začetka leta 1953 do leta 1960 je žaga obratovala samo v eni izmeni.

Začelo se je razmišljanje o drugih proizvodnjah, ki naj bi nadomestile izpad žage. Tako se je porajala proizvodnja stropne opeke, katere glavna sestavina je bilo žaganje in cement. Organizirano je začela delati tudi proizvodnja embalažnih lesnih zabojev za proizvode bližnje industrije (npr. za tekstilno tovarno v Novem mestu).

Kljub prizadevanjem pa kakšnih večjih uspehov za povečanje proizvodnje v tem obdobju (1953 — 1956) ni bilo do leta 1957, ko je obrat imel večjo rekonstrukcijo oziroma dograditev in uvedbo novih proizvodnih. Leta 1957 so začele obratovati nove sušilnice in parilnice za les. Prenovile so se vse električne energije in prešlo se je z istosmernega na izmenični električni tok.

Vedeti je tudi potrebno, da je bila vsa potrebna električna energija za obrat in bližnja naselja do leta 1970 proizvajana na dveh generatorjih (lokomobila in vodna turbina) v samem obratu Soteska. V letu 1958 je stekla popolnoma nova proizvodnja, to je proizvodnja luščenega furnirja, predvsem furnirja za sedeže za izvoz v Italijo. Zanimivo je, da je

ta proizvodnja slonela na luščilki iz leta 1920, ko je obratovala na Radohi v Gorjancih, pred vojno v žagi Straži in dočakala leta 1973 „upokojitev“ v Soteski. Od leta 1964 pa do 1972 je tekla tudi proizvodnja krivljenja in sušenja naslonjal za tovarno drobnega pohištva. Žaga je v letu 1960 zopet začela obratovati v 2 polnih izmenah in tako do leta 1970, ko je začela obratovati v Straži popolnoma nova in moderna žaga. S tem, da ni bilo dovolj hlodovine za obe žagi, je morala soteska žaga močno zmanjšati proizvodnjo, začeli pa smo razmišljati o novih proizvodnjah za obrat Soteska.

Ko se je v Straži tovarna parketa preusmerila v tovarno stilnega pohištva, kjer so se proizvajale tudi sredice za panelke, je bila ta proizvodnja leta 1970 prenešana v Sotesko. Popolna ukinitev proizvodnje sredic v Soteski in panelnih plošč v tovarni vezanih plošč v Straži je bilo v juniju leta 1973.

Od dokončni odločitvi Novolesa, da bo nova žaga v Straži in da bo ta porabila toliko hlodov, kot sta dotlej porabili stari žagi v Straži in Soteski, je bilo glede obstoja obrata v Soteski in njegovi proizvodnji zelo veliko razmišljanje, podani so bili razni predlogi in variante proizvodnje, pri čemer včasih ni manjkalo tudi izsiljevanj in nasprotovanj. Vendar je iz vsega tega izšlo, da so bile podane dokončne odločitve glede usode obrata v Soteski in sicer: da že od junija 1973 leta zelo uspešno obratuje nova tovarna plastificiranih iveric, da žagarska proizvodnja spet narašča, da imamo resne in lahko uresničljive razvojne programe predvsem za povečevanje proizvodnje plastificiranih iverk, povečanje proizvodnje in izboljšanje delovnih pogojev v žagalnici in to, da je obrat Soteska uspešna temeljna organizacija združenega dela podjetja Novoles.

Sedaj zaposluje TOZD Soteska 70 delavcev, od katerih ima približno polovica dobre delovne pogoje, ostalim pa se bodo dokaj hitro izboljšali. Višina vrednosti proizvodnje in prodaje po zaposlenem delavcu na uro je 350 din, kar je za Novoles in lesno industrijo visoko ko. TOZD Soteska ustvarja sedaj tudi primeren dohodek in ostanek dohodka.

Razvojna pot TOZD Soteska je začrtana. Ob koncu sestavka naj bi bilo zapisano samo še to, da srednje-ročni program predvideva v naslednjem petletnem obdobju enkrat večjo proizvodnjo, kot je v letu 1975.

Od venecijanke do moderne žage

Žaga, to čudovito uporabno orodje, ki je skupaj s kladivom in sekiro dolga stoletja bila glavni pripomoček pri gradnji in opremljanju človeških bivališč, tudi danes, v izpopolnjeni obliki, služi temu osnovnemu namenu s tem, da se je njena uporaba prenesla še na kamen in kovine. Bočno razžagovanje hlodov in desk zahteva veliko fizične moči. Šele ko je človek začel izkoriščati velike sile tekočih voda, je bil osvobojen prvega velikega fizičnega dela: ročne mletja žit in razžagovanja hlodov. Produkt žag – deska je postala pomembno trgovsko blago.

Pri nas na Dolenjskem zasledimo te žage že v zgodnjem srednjem veku (v urbarnih omenjajo žage v 15. st.). Viri vodne energije ob potokih so bili kmalu izkoriščeni, vse večja potreba po mlinih in žagah pa je narekovala gradnjo večjih jezov tudi na bolj umirjenih vodah. Tako se je že v sredini preteklega stoletja začela gradnja večjih jezov na Krki v okolici Straže in to v Rumanji vasi, Vavti vasi, Potoku (Volavče), kar je dalo energijo razen mlinom tudi novim žagam (venecijkam). Venecijanska žaga v Vavti vasi je dobila obrtno dovoljenje že leta 1843.

Izum parnega stroja in njegova vse širša uporaba v razvijajoči se industriji je izvala prvo industrijsko revolucijo. Razumljivo je, da se je moral vzporedno razvijati tudi promet. Po novo zgrajenih železniških progah je prihajalo vedno več blaga do razvijajočih mest in industrijskih središč. Bogastvo obširnih dolenjskih – roških gozdov je prihajalo do vse večje uporabne vrednosti, izgradnja železnice Ljubljana – Novo mesto – Straža v letu 1896 je omogočila dostavo tega blaga tudi oddaljenemu potrošniku. Razvijajoča se železniška industrija je potrebovala vse več bukovega oglja, desk vseh vrst in tesanega lesa. Konec prve svetovne vojne je prinesel nov gospodarski vzpon. Potrebe po žaganem lesu so bile vse večje. Tako je Ivan Kulovec, posestnik in gostilničar v Vavti vasi, v letu 1922 postavil na svojem travniku med Gornjo in Dolnjo Stražo manjšo žago z dvema venecijkama na parni pogon. Tri leta pozneje (1925) je začela obratovati tudi parna žaga v Rumanji vasi z dvema polnojarmenikoma.

Žaga v Straži je v času svetovne gospodarske krize 1929 – 1932 menjala svojega gospodarja. Novi lastnik Leo Pavlin iz Ljubljane je ob pomoči njegovih mlajših bratov dal žagi nenehen vzpon. Tako se je začel izdelovati parket, postavljena je bila tudi luščilnica, ki je izdelovala luščenec za zaboje. Tudi kopita in izdelki stavbnega mizarstva so občasno in poiskusno prihajali iz teh prostorov.

Z razsulo stare Jugoslavije so prišli 11. aprila 1941 v Stražo Italijani, z njimi pa tudi velika želja po izkoriščanju bogastev naših gozdov. Odpor naših ljudi do okupatorja ni pustil Italijanom dolgo pleniti to bogastvo. Gozdovi so vse bolj oživljali, vendar ne z ljudmi, pripravljenimi za izdelavo hlodov in drv, ampak pripravljenimi za neizprosni boj z okupatorjem in za postavitev novega pravičnejšega družbenega reda, ki naj prinese nov socialistični red in nove samoupravne odnose. Hlodi so v vse manjšem številu prihajali na žago in na železniške postaje, v vse večjem številu pa so mlajši ljudje odhajali v gozdove.

Žaga v Straži, kot tudi druge žage v tem kraju, je prenehala obratovati. Obstala je in precej demontirana je dočakala osvoboditev. Šele leta 1946 je prva obratovati – žagalnica in parketarna. Za obnovo porušene domovine je bil žagan les in parket velikega pomena, poseben pomen pa je dobil žagan les po letu 1948, ko se je iz vzhodnih držav prenehala dobava industrijskega in

ostalega blaga. Zato smo se morali za blago, ki ga nismo imeli doma, obrniti na (nakup) zahodne države in ga plačevati z našim prirodnim bogastvom – z lesom, posebno z žaganim lesom. Tako smo morali do skrajnosti izkoristiti naše žagarske obrate in delati v treh izmenah, na posek in dobavo hlodovine pa smo morali poslati v gozdove delovne brigade.

V parketarni se je poleg klasičnega parketa pričel izdelovati lamelni parket na jelovi podlagi. Za večjo proizvodnjo parketa so bila osnovna ovira neprimerni izdelovalni in skladiščni prostori. Po opustitvi železniških delavnic za popravila železniških tovornih vagonov je dobila leta 1959 parketarna nove večje prostore s sodobnejšimi stroji v današnji tovarni stilnega pohištva. Parketarna je obratovala v dveh izmenah z mešano proizvodnjo okoli 120.000 m² parketa. Izdelovali smo bukov parjen in hrastov parket. Nemalo preglašev nam je delalo premajhno surovinsko zaledje, saj smo hlodovino dobivali z vseh predelov: od hrvaško-slavonskega okoliša do Bosne. Seveda je tako dobavno območje povzročalo preveliko raznolikost v strukturi lesa, kar je negativno vplivalo na kvaliteto, zlasti težko smo prenašali transportne stroške, saj so cene bile takrat dirigirane. Te težave so nas prisilile, da smo ustavili proizvodnjo parketa v Straži (v juniju leta 1968), s tem pa prenehali izdelovati frize na obeh žagah, v Straži in Soteski. Žagalnica

je obratovala še vedno v dveh izmenah. Žagali smo pretežno jelovo hlodovino z letno 3 – 5.000 kubikoy bukove hlodovine in z nekaj 100 m³ hlodovine ostalih listavcev. Bukova hlodovina se je razžagovala na klasičen način. Boljše deske – brez večjih napak – so ostale neobrobilne v dolžinah od 2 do 5 m. Vse frize so šle v parilnice, kot tudi ostalo blago, vse do izkoriščanja kapacitet parilnice.

Žaga v Straži je ves čas občutno dušil nedostopen skladiščni prostor, kar je bil bistveni razlog, da ni doživela večje rekonstrukcije. Vse blago na stari žagi v Straži se je razvažalo s konjsko vprego ali z vitli po skladiščnem prostoru. Zaradi tega je že ob izdelavi idejnega projekta za tovarno vezanih plošč bila predvidena tudi lokacija za novo žagalnico s skladiščem za žagan les.

V letu 1968 so bili pripravljeni načrti za to novo žago, ki je bila projektirana s kapaciteto pri dvoizmenskem obratovanju razreze na 40.000 m³ hlodovine pri udeležbi 50 % bukove in 50 % jelove hlodovine. Gradbeni dela za postavitev nove žage so potekala v letu 1969, a montaža v začetku leta 1970, tako da je prva izmena začela obratovati na novi žagi v začetku maja leta 1970, a druga izmena v avgustu istega leta.

Po tehnološki plati je nova žaga predstavljala eno najsodobnejših rešitev, kako glede kvalitetnejšega izkoriščanja hlodovine tako glede pogojev dela. Kaj pomenijo besede „boljši pogoji dela“ lahko povedo le vsi tisti, ki so delali na starih žagah v Straži in Soteski in ki delajo v tej novi žagalnici. Leto 1970 je bilo leto poskusnega obratovanja, a z normalno kapaciteto se je začelo obratovati v letu 1971. Pregled nam jasno pokaže izkoriščanje kapacitet po letih in izdelkov vrste hlodovine.

Leto	razžagano hlodov m ³	doseganje proizvodnih kapacitet v %	udeležba hlodov exot v m ³	5 exot
1971	35.700	89,–	1.611	4,5
1972	35.700	89,–	4.978	14,–
1973	39.600	99,–	3.311	8,3
1974	37.000	92,5	2.354	6,3
1975	41.500	104,–	8.879	21,5

Iz zgornje tabele je razvidna rast proizvodnje na domačih drevesnih

vrstah (buke – smreka) in sočasno uvajanje exot (samba – framir – ekoume). Doseganje projektirane kapacitete je odvisno od redne preskrbe s surovinami (pomankanje hlodovine v zimskem času nadalje od uvajanja exot, premera in dolžine hlodov na domačih drevesnih vrstah ter od napada povprečne debeline nažaganih desk). Velik vpliv na proizvodno kapaciteto imajo razne mehanske okvare na transportnih napravah, izpadi električne energije ter odsesevalne in transportne naprave z žagovino in sekanci.

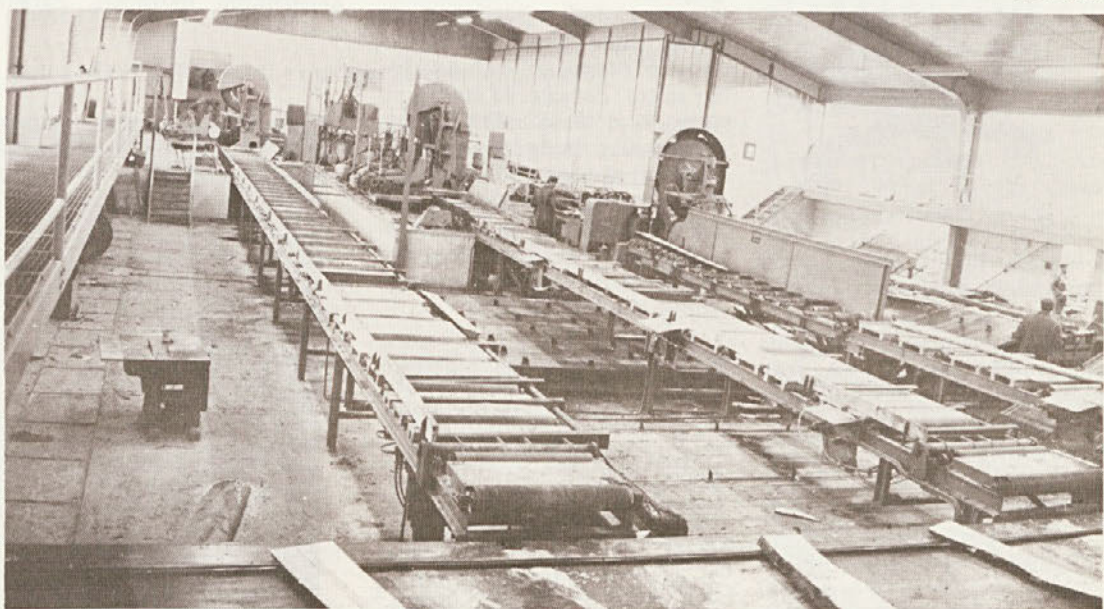
Pri bukovih deskah opažamo v zadnjih letih premik k slabši kvaliteti, to je razumljivo, če upoštevamo odvajanje te hlodovine za potrebe tovarne drobnega pohištva, ki praviloma uporablja samo lahke in boljše kvalitete lesa. Zaradi tega je manjše povpraševanje bukovega lesa tudi pri Italijanih. Bukova deska ne prenese našega vskladiščenja, zato smo jo predelali v tržno blago. Na drugi strani se v TDP povečujejo zahteve po količini in kvaliteti. Da bi omogočili pravočasno dobavo suhih bukovih elementov, smo leta 1974 zgradili novo vakuumsko sušilnico s predsušenjem. Iz vsega tega se je rodila potreba po združitvi decimirnice in žagalnice v eno TOZD – žago. Tako je TOZD TDP bila razbremenjena decimirnice in se je lahko posvetila zahtevnejšim pogojem tujih kupcev.

Kljub nenehnim izboljšavam in skrbi imamo še vedno nekaj nerešenih vprašanj, kot je: kako rešiti na žagi prekomerni ropot in učinkovitejšo odrezovanje ter transportiranje odpadkov iz žagalnice. V decimirnici je pereča naloga urediti primerne garderobne prostore.

Za odstranitev teh težav potrebujemo sredstva, do katerih pa lahko pridemo le z boljšim poslovanjem: s povečano proizvodnjo, kvalitetnejšo izdelavo in z varčevanjem. Le tako

pa bomo izpolnili tudi stabilizacijski načrt žage Straže.

IVAN AŠ

Naš največji izvoznik

V letu 1964 je lesni kombinat NOVOLES z izgradnjo nove tovarne drobnega pohištva v Straži in z izpolnitvijo strojne opreme postavil temelj hitrejšemu razvoju te tovarne. Drugi močnejši investicijski razvojni korak je bil napravljen v letu 1970, ko je bila s pomočjo kredita Mednarodne banke za obnovo in razvoj tovarna rekonstruirana. Pridobili smo dodatne proizvodne prostore in dopolnili strojno opremo. Na Dolenjskem je prav tovarna drobnega pohištva pričela pionirsko pot v predelavi domače surovine — bukovega lesa — v finalne izdelke in v prodaji finalnih izdelkov na inozemskih tržiščih.

Rast proizvodnje in izvoza tovarne drobnega pohištva je bila močna in stalna, največja pa v letih po preselitvi tovarne v Stražo leta 1964 in po rekonstrukciji leta 1970. Indeksi povečevanja proizvodnje so bili iz leta v leto zelo visoki in so predstavljali v razdobju od leta 1963 do leta 1971 povprečno 32,5 % letne rasti proizvodnje, v zadnjih 5 letih pa predstavlja indeks povprečno 25 % letne rasti proizvodnje. Največje indekse porasta proizvodnje zasledimo v letih:

1964 — 1965	indeks 1,56
(selitev tovarne)	
1967 — 1968	indeks 1,46
(gosp. reforma)	
1970 — 1971	indeks 1,35
(rekonstrukcija)	
1971 — 1972	indeks 1,37
(rekonstrukcija)	

Gugalnik Junior, eden z prvih gugalnikov izdelanih v tovarni.

Indeksi letnega povečevanja proizvodnje in prodaje nam sicer ne kažejo dejanskega — fizičnega porasta proizvodnje, ker vsebujejo v sebi tudi faktorje močne inflacije in gospodarske reforme, vendar je treba upoštevati, da so bili vsi rezultati doseženi pri proizvodnji in prodaji na tuja tržišča, kjer so bila inflacijska gibanja počas-

nejša in manjša, kot pa na domačem tržišču. (Kot zanimivost iz tega obdobja naj navedem, da smo v letu 1966 proizvedli in prodali za 726 milij. S din, kar sedaj predstavlja približno toliko, kot znaša naš mesečni plan).

Prav dejstvo, da je bila ves čas domača inflacija cen za velik korak pred svetovno, nas je na vseh področjih sililo k boljšemu in racionalnejšemu delu. Tu bi bilo potrebno predvsem poudariti uspešnost Novolesa (komerciale) in same tovarne pri zasnovi in realizaciji proizvodnih programov, ki so težili k vedno višji kvaliteti, kot tudi zavidljivo produktivnost delavcev in strokovnega kadra v neposredni proizvodnji.

Začetki proizvodnje gugalnikov segajo v prva leta šestdesetih let. V letu 1963 zasledimo v letnem načrtu proizvodnje poleg razne lesne galanterije izdelavo 6.400 kom. gugalnikov tipa 701. V naslednjih petih letih smo prešli postopoma samo na proizvodnjo gugalnikov.

Danes se NOVOLES s tovarno drobnega pohištva uvršča, po izjavah poznavalcev, v najvišji svetovni vrh proizvajalcev gugalnikov tako v pogledu količin kot tudi asortimana in finiša. Tako stanje ima seveda svoje pozitivne kot tudi negativne strani. Pozicije, ki smo si jih ustvarili z dosedanjim delom, moramo v bodočnosti ne le obdržati, temveč tudi izboljšati. To pa pomeni, da bomo morali v bodočnosti pravilno analizirati, oceniti in realizirati razvojne možnosti na tržišču in v proizvodnji.

Prodaja gugalnikov je vezana skoraj izključno na ameriško tržišče, nekaj malega (8 — 10 %) prodamo tudi na zahodno-evropskem tržišču (domače prodaje praktično ni). Ker se je v preteklosti izkazalo, da je bilo na trgu gugalnikov nekaj manj problemov kot pa s prodajo ostalega kolonialnega pohištva, se je pričela pojavljati konku-

renca, tako pri proizvajalcih v naši državi, kot tudi v proizvodnji iz Daljnega vzhoda, pa tudi v ZDA. Problemi konkurence bodo iz leta v leto samo še resnejši kot danes, kar bo od našega kolektiva in samega kombinata terjalo stalne napore v komercialnem, razvojnem, programskem in delovnem področju.

V pogledu kapacitet je že dalj časa nesporno, da so te premajhne tako v zadovoljevanju prevzetih obveznosti do kupcev kot tudi v normalni rasti proizvodnje, ki bi zagotavljalo tovarni rentabilnejše poslovanje. Za I. polletje 1976 je z dogovori, ki so bili opravljeni z našimi kupci, planirana proizvodnja v višini 5.150 milij. S din, uspeli pa bomo v najboljšem primeru izdelati 4.250 milij. S din. Izvršitev komercialnega plana bi nam poleg zadovoljitve kupcev prinesla tudi primeren ostanek dohodka, medtem ko nam proizvodni plan tega ne zagotavlja.

Trenutno nam poseben kapacitetni problem predstavlja del tovarne, ki je namenjen površinski obdelavi, v zimskem in spomladanskem obdobju pa kapacitete sušenja. Sušilne kapacitete so v fazi razrešitve, saj bomo v letu 1976 le-te skoraj podvojili. To nam bo omogočilo ob dobrem planiranju proizvodnje in surovin izvrševanje plana vse mesece v letu.

V sedanjem času bi, kot sem že omenil, da bi zadovoljili potrebe naših kupcev in potrebe NOVOLESA in TDP, morali imeti vsaj za 15 — 20 % večje kapacitetne možnosti. Zaradi

Ekskluzivni gugalnik Granada

tega bo potrebno v najbližji prihodnosti odločiti, ali so delna investicijska vlaganja v razrešitev kapacitetnega problema tovarne potrebna in gospodarna. Nesporno je, da smo prišli na komercialnem, tehnološkem in sploh na gospodarskem področju do trenutka, ko je nujno potrebno ustvariti take kapacitete (prostorske, tehnološke), da ne bomo pričeli stagnirati ali celo nazadovati. Razmišljanje in odločanje o tej problematiki čaka tudi vse naše samoupravne organe — izvršilni odbor, delavski svet in zbor delovnih ljudi.

Problematika proizvodnje v tovarni drobnega pohištva je kot v ostalih proizvodnjah širšega in ožjega značaja. O neposredni proizvodni problematiki smo v letošnjem letu že dovolj govorili in pisali ter tudi prišli do novih spoznanj, s katerimi bomo uspešnejši kot v bližnji preteklosti zakorčili v novo gospodarsko leto 1976.

inž. ANDREJ BAJT

Straški čudež iz leta 1959

Mokri oddelek v vezanih ploščah.

Izgradnja tovarne vezanih plošč v Straži je rezultat dolgoletnih študij, ki so se začele leta 1953 v okviru Lesnoindustrijskega kombinata v Straži. To je samo en člen celotnega kombinata, ki skrbi za boljše izkoriščanje lesne mase na Dolenjskem.

Tovarna vezanih plošč je bila zgrajena v rekordno kratkem času sedmih mesecev leta 1959. Otvoritev tovarne je bila 29. novembra istega leta. Projektirana kapaciteta je bila 4.000 m³ vezanih plošč. Že takoj v začetku pa je tovarna začela proizvajati tudi razne luščene furnirje za sedeže, mizarske plošče, šivano embalažo itd. V letu 1962 se je začela še proizvodnja mizarskih plošč, ki so se proizvajale vse do leta 1973, ko je ta proizvodnja popolnoma prenehala. V letu 1965 je tovarna dobila v svoj sklop še oddelek za proizvodnjo šivane embalaže, ki še danes obratuje. Po skoraj desetletnem obratovanju smo v obdobju 1968 – 69 tovarno močnejše rekonstruirali z dograditvijo celotnega dokončnega oddelka in s postavitev več osnovnih strojev (luščilke, sušilnice, stiskalnice itd.) Program rekonstrukcije je predvideval zmogljivost 8.000 m³ vezanih plošč in 4.000 m³ raznih furnirjev. Z manjšimi poznejšimi dopolnitvami strojne opreme je bila predvidena kapaciteta kmalu presežena.

Gibanje proizvodnje vezanih plošč in raznih furnirjev je bilo naslednje:

	Vezane plošče m ³	Furnirji m ³
1959	360	41
1960	2.717	101
1961	4.042	382
1962	3.940	883
1963	3.897	1.396
1964	4.812	1.491
1965	5.237	2.038
1966	5.096	2.220
1967	5.258	2.786
1968	5.212	3.679
1969	6.060	3.590
1970	8.080	3.313
1971	10.248	3.515
1972	9.845	3.727
1973	9.844	2.456
1974	11.618	2.098

1972	4,632	1,950
1973	7,068	2,087
1974	6,288	1,407

Iz tega je razvidno, da je v zadnjih letih izvoz presegal 60 % celotne vrednosti proizvodnje in to izključno na konvertabilnem področju. Največji izvoz je bil v Italijo (45 %), v Libijo (35 %), 20 % na Ciper, v Sirijo, Zahodno Nemčijo, Avstrijo in ostale države.

SUROVINE

Tovarna leži na optimalnem področju bukovine. Alimentacija hlodovine je predvsem iz novomeškega gozdnogospodarskega območja, iz dela kočevsko-ribniškega območja, iz dela brežiškega območja in iz predelov severne Hrvaške, od katerih nekatera območja že naravno gravitirajo k novomeškemu bazenu.

Z rastjo proizvodnje je naraščala tudi poraba surovin in je bila za posamezna leta takale:

	m ³
1960	8,356
1965	18,001
1970	27,588
1971	32,947
1972	33,379
1973	31,096
1974	35,868

Kot osnovna surovina se uporabljajo bukovi hlodi za luščenje. Podatki kažejo na stalno poslabšanje kvalitete hlodovine za proizvodnjo vezanih

	Jugoslavija	Slovenija	NOVOLES
1966	96.800 m ³	11.400 m ³	5.096 m ³
1970	103.000 m ³	14.900 m ³	8.080 m ³
1972	101.000 m ³	15.400 m ³	9.845 m ³
1973	95.000 m ³	14.700 m ³	9.844 m ³
1974	112.000 m ³	16.300 m ³	11.618 m ³

Delež NOVOLESA je bil v omenjenih obdobjih naslednji:

1966	5,26 %	44,70 %
1970	7,84 %	54,22 %
1972	9,75 %	63,93 %
1973	10,36 %	66,97 %
1974	10,37 %	71,28 %

Če bi primerjali po enakem principu še izvoz, bi bil ta delež precej večji. Ker pa teh podatkov ni, je tu naveden le fizični obseg izvoza vezanih plošč in furnirja za isto obdobje.

	Izvoz vezanih plošč m ³	Izvoz furnirjev m ³
1966	1,761	1,208
1970	1,798	1,402

plošč. Padec kvalitete se pozna pri gotovih proizvodih, čeprav je stalno stremljenje sodobne tehnologije in organizacije, da se vpliv slabše hlodovine na kvaliteto plošč čim bolj zmanjša.

ASORTIMAN

Asortiment proizvodnje vezanih plošč se v daljših časovnih obdobjih spreminja.

Pred desetimi leti so skoraj vse tovarne vezanih plošč v Jugoslaviji proizvajale vse vrste plošč. Danes občutimo usmerjenost, tako da je več tovarn začelo proizvajati pretežno del oplato, več tovarn pretežno del

UR-24 vratnih dimenzij, nekatere tovarne proizvajajo oplemenitene plošče, druge pa embalažne vezane plošče.

NOVOLESOVA tovarna vezanih plošč ostaja pretežno pri standardnih ploščah manjših dimenzij in pri ploščah multi-pleks.

Skušamo ostajati pri teh ploščah z močno fleksibilnostjo prilagoditve tržišču. Tudi po lepljivi trdnosti je možnost proizvodnje od UK-22 do UK-24, UK-26 oziroma celo do UK-28. Tudi po debelinski strukturi je možno proizvajati od 3–20 mm brez posebnih težav. Povprečna debelina vezanih plošč v NOVOLESOVI tovarni je med 5–6 mm, medtem ko je v Jugoslaviji med 8–10 mm.

Rast tovarne je bila tesno povezana s številom zaposlenih. V celotnem razvoju se je število zaposlenih gibalo takole:

Leto	št. zaposlenih delavcev
1959	165
1960	212
1961	216
1962	219
1963	226
1964	248
1965	278
1966	288
1967	298
1968	277
1969	343
1970	414
1971	464
1972	426
1973	400
1974	387

Danes ima tovarna zaposlenih 380 delavcev, od tega 226 žensk in 154 moških. Povprečna starost zaposlenih je 32,5 let; povprečna stalnost pri podjetju pa je 8,7 let.

Tovarna vezanih plošč je organizirana kot TOZD v okviru OZD NOVOLES. Ima svoj 17-članski delavski svet, svoj izvršilni odbor, svojo samoupravno delavsko kontrolo in vse ostale delegacije, ki so potrebne oziroma predvidene za popolno samoupravno organiziranost v naši družbi.

Med družbenopolitičnimi organizacijami so v TOZD: osnovna organizacija ZK, sindikalna organizacija z izvršilnim odborom in aktiv ZSM s predsedstvom. Posamezni člani kolektiva so vključeni tudi v kulturne, športne, stanovske in druge organizacije in sekcije v podjetju ali na terenu.

Novolesovci pri Titu

Odločitev, da bo naš maršal Tito sprejel predstavnike Novolesa, je prišla zelo hitro. V soboto zvečer, takorekoč zadnji dan, smo bili obveščeni o sprejemu. Sprva sva v Brdo pri Kranju prišla dva predstavnika, toda ker je bil dnevni ponedeljkov red preveč natrpan in naju predsednik ni mogel sprejeti, smo izkoristili priložnost in zaprosili, da sprejme tri predstavnike našega podjetja.

Namen našega obiska je bil, da čestitamo Titu za njegov rojstni dan in mu podarimo naše skromno darilo – novolesov gugalnik.

Točno ob pol devetih zjutraj smo prišli na Brdo trije predstavniki: glavni direktor Jože Knez, direktor TOZD TDP ing. Andrej Bajt in jaz. Morali smo počakati še eno uro, ker je bil pred nami sprejet urednik Dela Bogdan Pogačnik. Tako smo v torek, 14. maja, nekaj pred deseto vstopili v večji prostor, kjer so že stali naši vzorčni gugalniki Lincoln, Granada in

Grant. Dvorana je bila prazna. Toda kmalu je skozi obokan prehod v drugi, manjši prostor, vstopil tovariš Tito, za njim pa njegova soproga Jovanka.

Še predno je prišel do nas, je zaklical v pozdrav: „Zdravo, drugovi!“ Potem smo se rokovali in se predstavili. Tito je ob imenu naše tovarne takoj pristavil, da pozna Novo mesto in njegove tovarne, soproga Jovanka pa je obrnjena proti gugalnikom rekla: „Saj to so vendar Kennedy stoli!“

Tovariš Tito je pristopil k prvemu gugalniku Lincoln, se lahkotno vsedel in se zagugal. Pohvalil je naše gugalnike in povprašal, iz kakšnega lesa jih izdelujemo. Pojasnila je dajal predvsem naš direktor, saj sem bil jaz sam skoraj brez sape. Ko pa je tovariš Tito poskusil še gugalnik Granda, ki je višji, ožji in bolj tog, in duhovito pripomnil, da je gugalnik primeren za rimske papeže, je napetost vseh nas popustila.

Tovariš Tito se je pozanimal tako za izvoz gugalnikov kot za ostale naše glavne proizvode, soproga Jovanka pa se je pozanimala, kako je z zaposlovanjem žensk v našem kolektivu.

Mislili smo že, da se bo sprejem končal, ko nas je tovariš Tito povabil, naj sedemo. K mizi je poleg nas prisedel še šef kabineta našega maršala ter začel govor, ki je trajal celo uro. Razgovor je tekel v glavnem o lesni industriji Slovenije ter o gozdovih v Centralni afriški republiki. Predsednik Tito je ob tej priliki pripomnil, da v teh nevrščenih državah ne smemo samo izkoriščati njihovih gozdov, ampak jim moramo pomagati razviti lastno industrijo. Naš direktor je Tita takoj obvestil, da se Novoles dogovarja z republiko Gabon o investiranju v njihovo industrijo pohištva.

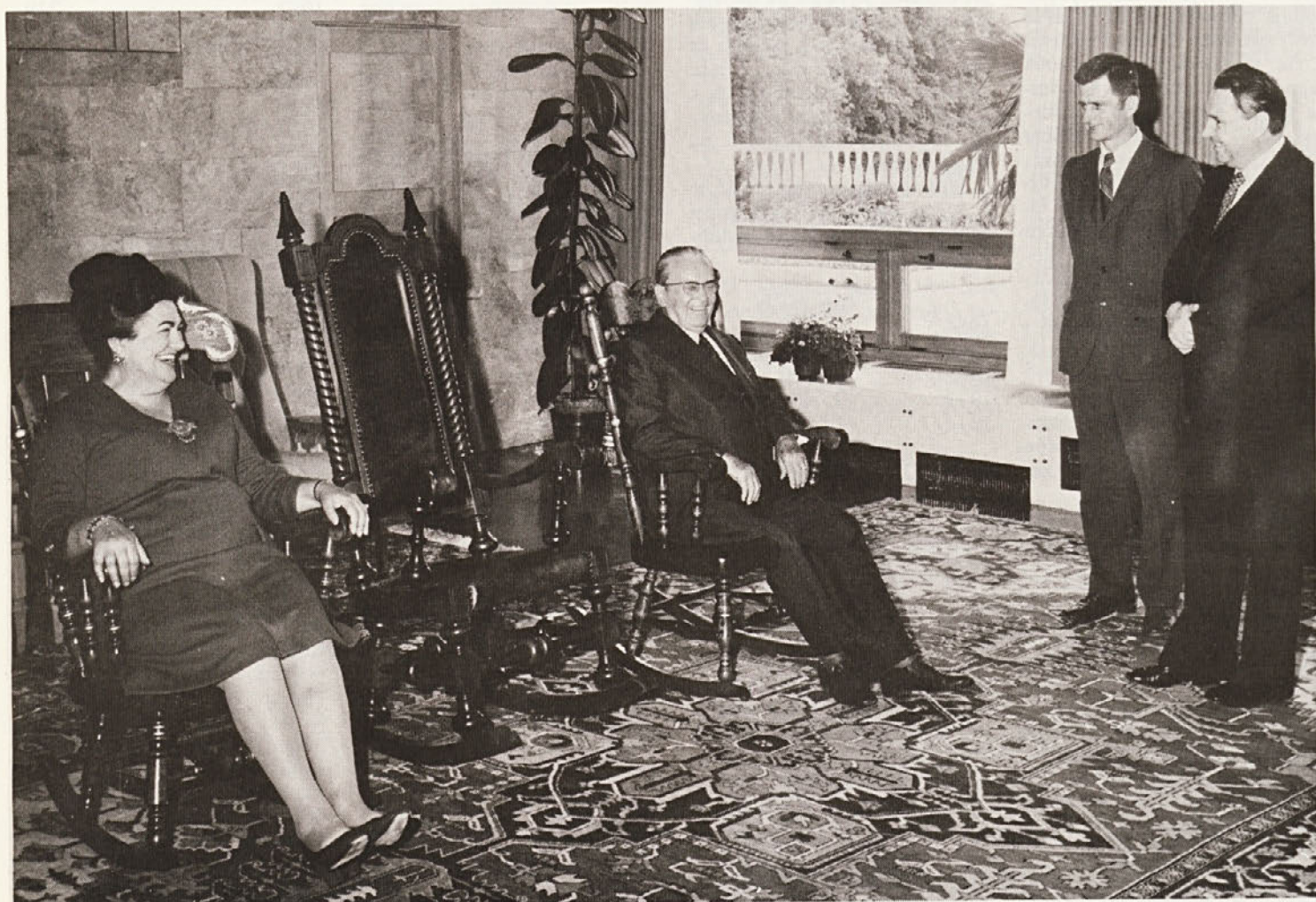
Jugoslovanski predsednik je v pogovoru nakazal tudi potrebo po vlaganju sredstev v novo ustanovljeno banko za razvoj nevrščenih držav in nakazal,

koliko sredstev so že dale posamezne države. Predvsem pa je poudaril, da naši izvozniki ne smejo gledati na Afriko kot na zaostalo celino in da se ne sme ponoviti primer, ko so naši izvozniki v Afriko izvozili blago, ki je pri nas dolga leta stalo v skladišču.

Po končanem pogovoru nas je Tito popeljal na teraso, kjer smo se skupaj z njim slikali. Popeljal nas je tudi v sosednji prostor in nam pokazal lovske trofeje. V tem prostoru se je od nas tudi poslovil in zaželel vsem delavcem našega kolektiva veliko uspeha. Njegova soproga Jovanka pa nas je pospremila do hodnika, kjer se je poslovila še ona.

Obisk pri tovarišu Titu je na vse nas globoko učinkoval, saj smo spregovorili med seboj še na pol poti do Ljubljane. Zavedam se, da tega dne ne bom nikoli pozabil in da ga bom hranil v spominu kot moje največje doživetje.

Miloš Jevšček

Na koncu obiska so novolesovci podarili predsedniku Titu in njegovi soprogi Jovanki gugalnike.

Nagrajenci

Na seji 27. 12. je delavski svet podjetja podelil naslednjim delavcem
PRIZNANJA NOVOLESA za leto 1975

JOŽE KNEZ DSSS
IVA JAKŠE DSSS

SLAVKO HREN TVP
DANICA PECIGA TVP

FANI ČEČILIČ TDP
FRANC VIDMAR TDP

MIROSLAV DRAGMAN TES

ALOJZ BARTOLJ
ŽAGA STRAŽA

ANTON VIRANT
ŽAGA SOTESKA

CVETKA TOLAR TPP

FRANC ŠEGA TSP
MARIJA HROVAT TSP

Nagrade TOZD za leto 1975 so dobili naslednji delavci

KAREL ZUPANČIČ TVP
STANE ŠENICA TVP

AMALIJA PERŠE TDP
JOŽE KASTELIC TDP

FRANC GORENC T PP

ANTON ERPE TES

LEOPOLD ANŽLIH
ŽAGA STRAŽA
JOŽE ŠILER
ŽAGA STRAŽA

STANE KOŠIR TSP
ZVONKA KULOVEC TSP

MARJAN OKRAGLIČ DSSS

FRANC KUMELJ TPI

Jubilanti

10-letniki

TOZD TDP

1. AVGUŠTIN Janez
2. KREN Jože
3. ŽIVKOVIČ Živko
4. AŽNOH Terezija
5. BESEK Ladislava
6. BRADAČ Marija
7. DOLINAR Marija
8. GLIVAR Ivanka
9. HROVAT Marija
10. HROVAT Jožica
11. IVANČIČ Karolina
12. MUREN Frančiška
13. PAVŠA Nada

TOZD ŽAGA STRAŽA

1. BEDEK Štefan
2. BRADAČ Janez
3. PUGELJ Jože
4. ŠPRINGER Jože
5. TEKAVEC Branko
6. TRAMPUŠ Emil
7. BEZEG Veronika

DSSS

1. KOMPAN Alojz
2. POČRVINA Ivan
3. DAROVEC Darinka
4. FINK Magdalena
5. GORŠE Mija
6. KOŠIR Nataša

TOZD TES

1. BRUS Metod
2. KAVŠČEK Jože
3. JARC Ladislav
4. PUHAR Bruno
5. ŠPRINGER Polde

TOZD TVP

1. CIMEŠA Apolonija
2. ČINKULE Albina
3. DERGANČ Antonija
4. FIFOLT Vera
5. GLAVAN Majda
6. KOŠIR Stanislava
7. MEDIC Antonija
8. SLAPNIČAR Terezija
9. ŠPRINGER Ivana
10. TURK Nada
11. VIDMAR Slavka
12. BOBNAR Matija
13. BOBNAR Štefan
14. DAROVEC Franc
15. DRAŠLER Anton
16. JORDAN Alojz
17. LONGAR Anton
18. MIKLIČ Viktor
19. NOVAK Ivan
20. PIRH Ivan
21. STOPAR Karol
22. STRNIŠA Jože
23. ŠONC Miroslav

TOZD TPP

1. KELVIŠAR Jožefa

2. NOVAK Jože
3. TURK Franc
4. OSOLNIK Roman
5. PLANTAN Janez

TOZD TPI IN ŽAGA SOTESKA

1. KASTELIC Jože
2. KUŽNIK Martin
3. KRALJ Jožefa

OBRAT DVOR

1. LEGAN Franc
2. LOVŠE Janez

TOZD TSP

1. AVSENIK Bogdan
2. BRUS Ciril
3. GORŠE Vinko
4. KAVŠČEK Stane
5. KREN Franc
6. LUŠTEK Franc
7. MAKOVEC Jože
8. ŠIŠKA Florjan
9. TRLEP Ivan
10. AVSENIK Dragica
11. GORŠE Marija
12. ROLIH Liljana
13. ŠUBIČ Vida

20-letniki

TOZD TDP

1. KIRN Matilda

TOZD TES

1. AVSENIK Jože
2. REBSELJ Jože
3. TURK Alojz
4. TURK Jože

TOZD TPI IN ŽAGA SOTESKA

1. KUMELJ Karol
2. RODIČ Franc
3. OSTERMAN Darinka

TOZD TVP

1. BOH Marija
2. DRAGAN Ana
3. JAKŠE Jožefa
4. TIŠOVEC Jožefa
5. AVGUŠTIN Ivan
6. MOJSTROVIČ Božidar
7. VIDMAJER Alojz

TOZD TPP

1. ROZEMBERGER Ivan
2. ZUPANČIČ Vinko

TOZD TSP

1. MRVIČ Anton
2. POREBER Rudi
3. ŠEGA Franc
4. POGLAVC Stanislava
5. ŠKRJANEC Terezija

30-letniki

TOZD TPI IN ŽAGA SOTESKA

1. VIRANT Anton

Kaj bo prinesla rekonstrukcija

Potem, ko so peripetije v zvezi z gradbenim dovoljenjem trajale približno tri mesece, smo okoli 20. oktobra zasadili prvo lopato na zemljišču, kjer bo stala razširjena lakirnica.

Ker je to prva v vrsti načrtovanih rekonstrukcij tovarn, ki so locirane v Straži, bo zanimivo vedeti, kako bo investicija potekala in kaj bo Novoles pridobil s tem.

Znano je, da vse Novolesove tovarne ne premorejo ene dobre lakirnice, zato smo sprva govorili le o rekonstrukciji lakirnice. Od prve ideje do danes, ko streha že stoji, sta minili dve leti; v tem času so tudi na trgu nastopili takšni premiki v prid pohištva boljše obdelave; predvsem pa je vse večje povpraševanje po pohištvi, ki ima mnogo masivnega lesa, ki je oplemeniten z lepim in kvalitetnim blagom. Sprevideli smo, da je treba rekonstruirati vso tovarno, če nečemo zamuditi povpraševanja po omenjenem pohištvi. Tako bomo poleg povečane lakirnice zgradili še ustrezen prostor za naše tapetnike, ki se sedaj stiskajo na pičlih 150 m², ob tem pa delajo najbolj plačane izdelke na Novolesu.

Tako je dobila rekonstrukcija TSP štiri stopnje in sicer:

1. postavitev in zaprtje hale, v kateri pripravljamo surovine; na prvem koncu imamo deponira-

ne suhe decimirane elemente, ki jih tu tudi še grobo oblikujemo, na drugem koncu pa je skladišče in dovoz plošč različnega izvora. Tu je tudi zametek nove Novolesove priprave plošč. Ta prva faza je gradbeno zaključena, tehnološko pa se bo še nekoliko spremenila in sicer takrat, ko bomo preurejali tehnologijo predelave masivnega lesa.

2. Druga faza predstavlja rekonstrukcijo lakirnice, kjer so dela v polnem zamahu in za kar imamo zagotovljena finančna sredstva. Prostorsko bo lakirnica dobila še 600 m² prostora, kar bo ob sedanji tehnologiji dovolj za potrebe nadaljnega razvoja tovarne stilnega pohištva. Sicer nam celotno strojno opremo dela renomirana nemška firma Hildebrandt. Mogoče bi veljalo omeniti, da bo to „lakirnica kratkih transportov“ z največjo možno elastičnostjo, kar bo posebno važno za nas, ki imamo gotovo najširši asorti-

Adi Bevc sprejema Zlatega zmaja 1975, prvo nagrado za otroško pohištvo.

man elementov pohištva v vsej lesni industriji.

3. Tretja faza bo podaljšanje sedanjih hale, v kateri imamo sedaj tapetništvo, montažo in sortirno skladišče končnih izdelkov. Z izgradnjo tega objekta, ki bo meril 1.000 m² in za katerega še nimamo zagotovljenih sredstev, bomo dali normalen delovni prostor tapetnikom, ki jih čaka v prihodnje veliko dela, saj nameravamo razvijati prav to vrsto pohištva. 4. In končno nam ostane še zadnja faza, to je nova tehnološka razporeditev strojev v „masivni strojni“, kjer bo potrebno nekoliko dopolniti strojni park, ki je trenutno precej neizenačenih kapacitet. Vsekakor bo naša največja pozornost ne samo zaradi tega, ker smo tu najslabši, ampak zaradi tega, ker elementi, ki jih izdelujemo, so kasneje obdelovani še v tapetništvu. Povedati je treba,

da smo v zadnjem letu ravno tu povečali proizvodnjo za 100 %, da bi pokrili povpraševanje, pa bi morali sedanjo osnovo povečati še za 150 %.

Sedaj smo povedali, kakšna bo tovarna ob koncu l. 1976. Sedaj pa moramo povedati, kaj vse pridobi s tem Novoles. Če vzamemo, da bi bili sociološki efekti rekonstrukcije hvaležna tema za daljši samostojni članek in če se omejimo samo na ekonomsko naložbo, potem je treba reči, da vsi pokazatelji kažejo, da se v ta obrat spleča naložiti denar in da bo naložba kar najhitreje vrnjena. Sama proizvodnja bo rasla tako hitro, da bo v dveh letih skoraj podvojena.

Prizadevnost delovnega kolektiva TSP je garancija, da bo usmerjenost, za katero smo se odločili, tudi dejansko realizirana.

SLAVKO MEDLE

Kako je nastajalo stilno

V jeseni leta 1967, ko smo se resneje lotili izdelave investicijskega elaborata v zvezi z mednarodnim posojilom, smo se odločili, da bomo pričeli razvijati stilno pohištvo. Začetek te smeri proizvodnje je bil v TDP. Tovrstna tehnologija se je v tem obratu odvijala s kooperanti (Opremalesom) ter je motila masovno proizvodnjo stolov – gugalnikov. Tudi produktivnost je bila zato manjša.

V bivši „parketarni“ se je že proizvajal parket, ki ni dobičkonosen in za katerega proizvodnjo je bilo odločeno, da se ustavi, medtem ko naj se s proizvodnjo sredi v zabojev nadaljuje. Prostori parketarne so bili predmet analiz in razmišljanja, kaj naj bi v teh prostorih proizvajali. Bilo je več variant, končno smo se odločili, da bomo te prostore rekonstruirali in jih usposobili za proizvodnjo stilnega pohištva. Tako sta bila že dva osnovna elementa načrtana: osnovni proizvodni program in delovni prostor. Lotili smo se resneje študija programa finalne proizvodnje in sklenili, da bomo v TDP proizvajali masovno izključno stoli-gugalnike, stilno pohištvo pa v

celoti proizvajali v obratu parketarne.

Investicijsko je bil s tem tudi koncept finalne proizvodnje poznan. V Ljubljani so prav tisto jesen pripravljali na Gospodarskem razstavišču Salon pohištva. Kmalu smo se odločili, da se sejma udeležimo, čeprav kot novinci med znanimi proizvajalci. Pobrskali smo po revijah o pohištvi in pobude združili z idejami. Pozanimali smo se o zahtevah po stilnem pohištvi doma in v tujini. Tako smo se lotili v vzorčni delavnici TDP izdelave prvih vzorcev. Pogoji dela so bili težki in marsikdo je z nezaupanjem motril ta poizkus. Fantje iz vzorčne delavnice pa so s sodelavci dobro „zagrabili“. Izdelali

so dnevno sobo „como“ v stilu Louisa XV. – Marsikaj smo še popravili. V Ljubljani smo postavili svoj paviljon. To je bil tudi prvi samostojni paviljon Novolesa. Razstavili smo gugalnike in dnevno sobo „como“. Niso nas poznali kot finaliste. Mnenja o razstavljenem so bila različna, za nas pa dragoceni napotek. Ugotovili smo, da zanimanje za tak asortiman obstaja. Nadaljevati je bilo potrebno, zato smo se dogovorili, da bomo tržišče še naprej proučevali. Izdelana je bila tudi analiza stanovanjskih prostorov. Naša prva dnevna soba je dobila širšo osnovo. Število izdelkov v kompletu sobe se je širilo. Spomladi 1968 smo nato razstavljali na zagrebškem velesejmu v samostojnem paviljonu skupno z Brestom iz Cerknice, Stolum iz Kamnika in Marlesom iz Maribora. Z belo jedilnico smo se predstavili poleti na sejmu v Trstu, v Zagrebu pa jeseni razstavili kar tri garniture, kot novost pa delovno sobo.

Takrat smo na zagrebškem velesejmu podpisali pogodbo,

da bomo v naslednjih štirih letih stalno razstavljali. V decembru leta 1968 smo poslali na sejem v Pariz dve garnituri. Tako je Novoles postal znan tudi zunaj meja kot proizvajalec stilnega pohištva. Seveda je to pomenilo veliko obveznost. Zanimanje kupcev za naše izdelke je nenehno raslo. Nekaj teh garnitur smo izdelali vzorčno, vendar nismo mogli ustreči vsem povpraševanjem. Da bi ustregli povpraševanju, smo najprej preselili parketarno iz enega objekta v drugega, preselili iz tovarne drobnega pohištva prve stroje, pričeli z izgradnjo nove lakirnice, poiskali znotraj kombinata nekaj delavcev in se povezali s kooperanti. Tako smo začeli počasi, brez vsakih tradicij, s sorazmerno slabim strokovnim kadrom v neustreznih prostorih in s slabo opremo ter z nezanesljivimi kooperanti. Kvaliteta nas na začetku seveda ni zadovoljila, vendar smo se zavedali, da težave moramo prebroditi.

dipl. inž. Zmago Novak
v glasilu Novoles
z dne 4. januarja 1969

Kako je rasel Opremales

Začetek današnje tovarne ploskovnega pohištva sega v leto 1947. Kot po vsej domovini so se čutile posledice vojne tudi v Novem mestu. Da bi odstranili te posledice, so osnovali splošno mestno mizarstvo. V začetku je delalo le 6 mizarjev. Potrebe so bile velike, zato se je delavnica hitro povečala in zaposlovala ljudi različne strokovnosti lesne panoge. V delavnici so delali poleg mizarjev tudi sodarji, kolarji in strugarji. Poleg pohištva – spalnic in kuhinj, so izdelovali tudi stavbno pohištvo – okna, vrata pa tudi sode in vozove ter krste. V svojem sestavu je splošno mizarstvo imelo tudi tapetništvo.

Na sedanjo lokacijo se je mizarstvo preselilo po požaru, ki je uničil takratno delavnico (leta 1953).

Nova delavnica je bila večja in je zaposlovala tudi več delavcev, ki so bili po večini mizarji, ali pa so se učili tega poklica. Po nekaj letih obnove so potrebe postale drugačne. Splošno mizarstvo so preimenovali v „Opremales“. Njihova dejavnost se je precej zožila, proizvajali so predvsem pohištvo, tapetništvo za notranjo opremo stanovanja. Proizvodnja je bila naročilniška in maloserijska po lastnih modelih in po modelih nekaterih arhitektov.

Opremales je začel sodelovati tudi pri opremitvi stanovanjskih blokov in nekaterih hotelov. Tudi večja obrtna delavnica, v katero je zrasel Opremales, je postala premajhna. Potrebno je bilo misliti na večje proizvodne prostore, na rekonstrukcijo obstoječih prostorov.

Tega so se lotili v letih 1964 do 1966. Zraven starega objekta so zgradili novo moderno halo in jo funkcionalno povezali s starim objektom. Nova hala je pomenila povečanje proizvodne površine, pogrešali pa so še novo strojno opremo. Vendar je za nove stroje in tehnologijo zmanjkalo sredstev. Tudi z zastarelo opremo se je Opremales vključil v mednarodno delitev dela. Za Nemčijo so začeli proizvajati manjše kosovno pohištvo – omarice za čevlje in TV omarice. Nato pa so začeli proizvajati knjižne police in regale za ameriško tržišče.

V letih po rekonstrukciji 1967/68 je bil večji del proizvodnje prodan v ZDA. Poleg knjižnih polic in regalov so začeli izdelovati hotelsko opremo za priznane ameriške hotele, kot so Hilton in Scheraton. Čeprav je pomenilo proizvajati za zahtevno ameriško tržišče velik uspeh, je velika mednarodna konkurenca diktirala nizke prodajne cene, ki so vplivale, da

so bili ekonomski rezultati razmeroma skromni.

Na domačem trgu je Opremales v tistih letih sodeloval pri opremitvi hotelov v Puli in Splitu, v Beogradu, pri hotelu Jugoslavija je skupaj s Stillesom iz Sevnice in mizarstvo zadrugo iz Viča opremljal najbolj luksuzne dvorane in salone.

Ko je bila v letih 1968/69 precejšnja konjunktura, je imel Opremales velike težave z obratnimi sredstvi. Primanjkanje obratnih sredstev je ogrozilo nadaljnji obstoj tega majhnega podjetja, ki se je znašlo v kritičnem položaju. Za obrtni način proizvodnje so bili preveliki, za industrijski način proizvodnje pa niso imeli pogojev – zastarela tehnologija, za nove moderne stroje ni bilo sredstev. Izhod iz teh težav je Opremales videl v združitvi ali priključitvi z večjo delovno organizacijo. Možnosti je bilo več. Najbolj zainteresirana za pripojitve je bila IMV. Opremales je že v 1967/68 izdeloval opremo za prikolic, katerih prvi proizvajalec je bil sam. Vendar so jih zaradi slabših pogojev morali prenehati proizvajati.

Drugi realnejši partner pa je bil Slovenijales, preko katerega je Opremales plasiral pol svoje proizvodnje. Ta trgovska delovna organizacija je do takrat prevzela v svoj sestav že nekaj proizvodnih organizacij. Končno smo se odločili za Novoles, v katerem smo videli enakopraven razvoj z drugimi obrati.

Priključili smo se mu s prvim dnem 1970. leta. Menili smo, da bomo tako lažje delili program dela finalnih obratov in nudili tržišču pestrejšo izbiro pohištva. Nekaj od teh predvidevanj smo uresničili. S tem pa smo spremenili razmerje domačega trga proti izvozu v korist domačega trga. V absolutnem znesku je proizvodnja za izvoz vseeno naraščala.

Z nabavo štirih „ključnih“ strojev so bile dane Tovarni ploskovnega pohištva, kakor se je Opremales imenoval po priključitvi, nove možnosti za povečanje proizvodnosti. Čeprav so novi stroji stekli šele v drugem polletju, je bil trend rasti znaten.

Naslednje leto je bilo v znaku iskanja programa, rast proizvodnje ni bila tako vidna.

V letu 1972 je proizvodnja ponovno naraščala.

Proizvajali smo spalnice lastnih modelov Alma in Eva ter jedilnico Koeln, poleg tega še spalnico modela Lesnine Manja. Za izvoz je bil program širši. Izvoz bi se lahko še hitreje povečeval, če ne bi bile cene precej stisnjene, državne premije pa so bile neznatne. Proizvodnja je napredovala s trendom 147 v odnosu na preteklo leto.

Naraščanje se je nadaljevalo tudi v 1973, samo z nekoliko nižjim trendom – 143. Vseeno bi to leto lahko ocenili, da ni bilo lahko, težave so bile predvsem na domačem trgu, ker se je prodaja za nekaj časa ustavila. Hitra preusmeritev na povečan izvoz nas je rešila, da ni trend rasti bistveno padel.

Zasluge za tako uspešno proizvodnjo ima tudi izboljšana tehnologija v drugi polovici leta. Dograjena decimirnica, nova pretočna furnirska stiskalnica, povečana lakirnica s polivalnim strojem so znatno vplivale na povečano proizvodnost. Tudi boljša organizacija dela je

v veliki meri pripomogla k boljšemu rezultatu dela. Nova izboljšana tehnologija se je bolj kot v letu 1973 odrazila v naslednjem letu, saj je bil dosežen do sedaj največji trend rasti – 161. V tem letu je bil viden napredek v izboljšanju proizvodnega programa, katerega model glavnega nosilca smo razvili v tovarni sami – program Helga.

Čeprav je bila v 1974. letu prodaja rekordna, nismo popolnoma opustili izvoznega programa, četudi ni dajal dobrih ekonomskih rezultatov. To se nam je bogato poplačalo v letošnjem letu, ko se je za več kot 6 mesecev domači trg skoraj popolnoma zaprl. Vezi, ki smo jih tudi za ceno nižje akumulacije gojili pri izvozu, so nas letos rešile najhujšega. Država je malo pozno spoznala, da je potrebno izvoz pospeševati, vendar so sedaj njeni ukrepi veliko spodbudnejši. Čeprav smo v začetku mislili, da letos lanskega rezultata tudi v obsegu proizvodnje ne bomo ponovili, bo ta nekoliko posežen. Ne bo pa dosežen lanskega letni čisti dohodek. Letošnje težave so bile tudi v tem, da smo se morali zaradi zapore uvoza repromaterialov obrniti na domače, ki so bili po kvaliteti in izbiri slabši, dražji. Vse to je močno poslabšalo naš ekonomski položaj, ker težimo, da bi s stabilnimi cenami prispevali k stabilizaciji celotnega jugoslovanskega gospodarstva.

Direktor TOZD TPP:
inž. STANE ŠTAVDOHAR

Spalnica Helga, eden od najbolj znanih izdelkov Tovarne ploskovnega pohištva.

Nešteto dejavnosti

Temeljna organizacija združenega dela tehničnih energetskih storitev je pravzaprav specifična TOZD. V svojem delu obsega toliko različnih dejavnosti, da jih je težko naštet. Ta TOZD ima zelo zanimivo zgodovino in morda kot noben obrat je TES doživel nešteto sprememb. Ob vprašanju, kje so začetki TES, Franc Saje, ki v tem obratu dela od l. 1959, meni, da je treba zametke tehnično energetskih storitev iskati na starem „gatu“ pri straški pošti, na prostoru, kjer so bile garaže avtoparka.

Ko se je avtodelavnica, sedanjí Gorjanci, odcepila od mehanične delavnice in vzela s sabo vse orodje, so ostali samo trije kamioni in samo nekaj ročnega orodja. Vendar so že v letu 1955 za mehanično delavnico kupili prvo večjo količino orodja. Takrat je delavnica dobila strožnico, ki dela še danes v TES. V tem času so v delavnici samo popravljali te tri kamione. Bili so to stari kamioni, dva nova smo dobili šele pred letom 1960 in tista dva še vedno vozita v našem avtoparku. Ker so obrati potrebovali delavnico za vsakdanje vzdrževanje, so morali delavci iz mehanične delavnice opravljati tudi ta dela. Tovariš Saje se živo spominja, da so v letih 1958 in 1959 pripravljali transporterje za novo zabojarno, transformatorsko razdelilno ploščo za obrate v Novem mestu in da so montirali novo tehnologijo za novo parketarno.

Ko je zgorela stara parketarna na stari žagi, se je začela delavnica seliti v nove prostore, kjer deluje tudi danes. Do takrat je delavnica spadala pod straško žago. Žaga v Straži je imela še eno delavnico, ki je delala samo za tekoče vzdrževanje, večja delavnica pa je bila

že od samega začetka planirana kot centralna delavnica in tako je centralna vzdrževalna delavnica bila ustanovljena kot obrat v maju 1959.

Delavnica se je postopoma širila in istega leta je v delavnico prišel tudi prvi električar, malo pozneje pa je dobil obrat tudi elektrodelavnico. Obrat se je nenehno spreminjal, nekateri oddelki so bili večkrat v sklopu obrata, potem spet razformirani, dodeljeni drugemu obratu in spet prihajali nazaj k centralni delavnici.

To so bila leta, ko je bilo v centralni mehanični delavnici veliko dela. Novoles je gradil novo tovarno vezanih plošč in je delavnica morala montirati nove stroje. Delavnica se je številčno povečala. Takrat je recimo v njej delalo 20 mehanikov.

Kot vsak obrat je tudi delavnica imela svoje težke dneve. Centralna remontna delavnica je opravljala tudi vsa investicijska vzdrževanja, izdelovala pa je tudi zahtevne stroje za potrebe našega kombinata.

Novoles takrat še ni imel žerjava, čeprav je bil potreben. Denarja ni bilo, bilo pa je dogovorjeno, da bo ves investicijski

denar šel za nakup žerjava. Tako je v enem dnevu delavnica ostala brez pomembnega dela. „Spomnim se, da smo se zbrali in dogovorili, da homo delali marsikaj, samo da premostimo krizo. In takrat smo dobili za delo montiranje ograje okrog celega podjetja. Naredili smo predračun in smo bili cenejši od vseh ponudnikov. Potem smo „pogruntali“ nov sistem betoniranja stebričkov, tako da smo delali še cenejše, kot je kazal predračun. Ko smo dobili žerjav, so težki dnevi ostali za nami. Ograjo je dokončal zidarški oddelki, ki je bil takrat formiran, kajti začeli smo se pripravljati tudi na generalno rekonstrukcijo Novolesa. Rekonstrukcija je trajala tri leta. Toplarna je dobila turbino in agregat, v rekonstrukciji smo v Novolesu dobili dvakrat več strojev kot prej, primerno temu pa tudi dvakrat več dela. Takrat se je vrnilo k nam skladišče materiala, dobili smo kuhinjo, povečal se je gradbeni oddelki, električarji, ki so bili decentralizirani po obratih, so prišli spet nazaj, in tako smo prišli do današnjega stanja, ko temeljna organizacija združenega dela tehnično energetskih storitev šteje 117 delavcev, čeprav jih je pred odhodom nekaterih služb štela tudi več kot 150.

In kaj obsega danes TES? Vse dejavnosti je težko naštet, neprimerno lažje je naštet oddelke:

centralna mehanična delavnica — je najštevilnejši oddelki TOZD TES, v delavnici izdelujejo rezervne dele za strojni

park, izdelujejo stojala, palete, opravljajo rekonstrukcije centralnih kurjav (kot so bile v žagi Soteski, v stilnem pohištvo, v zgradbi DSSS), nadalje predelave ventilatorjev, transporterjev in v zadnjem času se ukvarjajo z izdelavo okvirjev za akrilne kupole;

toplarna — proizvaja parno energijo in komprimiran zrak, ki je v kombinatu vsepovsod razpeln: pneumatska orodja pa tudi „cela postrojenja“ imajo kot gonilni sistem komprimiran zrak;

kuhinja — se ukvarja z družbeno prehrano za ves kombinat razen obratov v Soteski, na Dvoru in v Trebnjem;

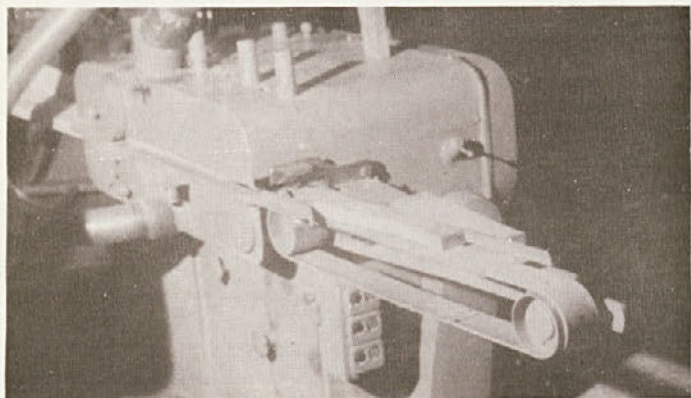
avtoprevoz — prevažata gotove izdelke, hrano v dislocirane obrate, opravlja dovoz hrane in repromaterialov, kot tudi traktorski prevoz v Straži; imamo dva traktorja, ki prevažata material v skladišču, smeti v označene prostore in polizdelke v določene obrate;

avtodelavnica — popravljata naš avtopark in vse viličarje;

gradbena skupina — opravlja zidavo, obzidavanje, komunalno gradnjo, v skupini je tudi vrtnar, ki skrbi za lepšo podobo Novolesa;

elektro oddelki — je razdeljen v dve skupini: ene opravlja investicijsko vzdrževanje, posodablja nove inštalacije, druga vzdržuje in opravlja tekoča popravila vseh 24 ur;

oddelenki za vzdrževanje centralnih naprav — vzdržuje žerjave, vodovodno in toplotovodno omrežje.

Prvi stroj izdelan v Novolesu, dvostranski poravnalnik. Delal je polnih osem let brez vsake okvare.

Komerciala danes in jutri

V komercialnem sektorju delujejo trenutno trije oddelki prodaje (polfinale, pohištvo in plastika), dva oddelka nabave (surovine, repromateriali s skladiščem) in oddelke tehnične komercialne, ki združuje reklamacije, oblikovanje in propagando ter zametek tržnih raziskav.

Glede na izredno raznolikost proizvodnih programov smo se letos in v preteklosti srečevali z vrsto specifičnih problemov. Za reševanje le-teh je potreben vselej drugačen pristop. Novoles prodaja svoje proizvode širom po svetu, vse več pa tudi na domačem trgu. V letošnjem letu smo se v prodaji spopadali z izrednimi težavami. Znano je, da je bil podan v našem stabilizacijskem načrtu poseben poudarek realizaciji plana prodaje.

V prvem polletju nikakor nismo uspeli doseči višine prodaje plana. Temu primerni so bili tudi rezultati. Kar po vrsti so se nam nizali veliki problemi. Recesija na ameriškem trgu je pripomogla, da je proizvodnja v TOZD TDP tekla praktično nekaj mesecev brez naročil. Pričele so se kopičiti zaloge, temu pa je sledil pritisk na znižanje cen. Nič bolje se ni godilo TOZD TPP in obratu Dvor. Ta dva je izredno močno prizadel predpis ZIS o 30 % pologu za potrošniške kredite. Po izdaji tega ukrepa se je prodaja pohištva na domačem trgu praktično ustavila. Dosegli smo le 50 % planirane prodaje in odraz tega so bile zaloge gotovih izdelkov, ki so skokovito naraščale do konca julija. To težko situacijo smo deloma omilili s preusmeritvijo TOZD TPP v pojačan izvoz.

Da so se razmere v prodaji pohištva še bolj zaostrele, je pripomoglo stalno pomanjkanje sredstev za potrošniške kredite. V preteklosti so sredstva za kreditiranje dodeljevale poslovne banke neposredno trgovini, v lanskem letu pa se je plasiranje kreditov preneslo iz trgovine na proizvodnjo. Na žalost poslovne banke, katerih komitent je Novoles, razpolagajo z zelo pičlimi sredstvi, tako da smo uspeli pridobiti le del potrebnih sredstev za potrošniške kredite kljub močnemu prizadevanju finančnega sektorja.

V prodaji polfinala v prvem polletju ni bilo čutiti večjih potresov. Naročila smo uspeli dobiti za pokritje celotne proizvodnje. Še največ zatikanja je bilo v prodaji predalov iz Soteske, to pa zaradi splošne krize pohištvene industrije, ki je glavni kupec tega proizvoda. V tej prodaji smo se srečevali predvsem s problemi likvidnosti in s problemom cen, zlasti v izvozu. Na našem najmočnejšem trgu v Libiji se je začela pojavljati konkurenca v vezanih ploščah in žaganem lesu. Da bi nadalje ostali zanimivi na tem trgu, smo bili prisiljeni znižati cene in se delno približati konkurenci z Dalginega vzhoda, Avstrije, Romunije, Bolgarije in še nekaterih dežel. Na srečo smo znižanje cen vezanih plošč in žaganega lesa uspeli precej pokriti z znižanjem prevoznih stroškov, katerih plačnik je Novoles.

Največje težave smo imeli v prodaji akrilnih plošč iz novega obrata v Trebnjem. Tu je odstopanje realizacije od plana največje. Znano je, da vsako osvajanje tržišča z novim proizvodom traja daljši čas – posebno če ni predhodno opravljena priprava trga. Ugotovili smo, da je potrošnja tega proizvoda izredno razdeljena. Naleteli smo na močno konkurenco domačih in tujih proizvajalcev. Da bi intenzivirali neposredno obdelavo trga, smo pristopili k formiranju potniške mreže. Vedeti je treba, da ima danes že vsaka, tudi mnogo manjša industrija, lastno potniško mrežo, ki

omogoča napredovanje prodaje in da je bil pri nas skrajni čas, da pristopimo k taki obliki obdelave trga. Jasno je, da so časi, ko smo prodajali po telefonu ali pa smo morali celo odklanjati kupce, minili in da bo v bodoče vse lažje proizvajati, hkrati pa bo to produkcijo vse težje prodati.

Iz tega za prodajo problematičnega leta pa lahko kot svetlo točko izdvojimo prodajo programov TOZD TSP. Tu se s problemom naraščanja zaloga in zmanjševanja proizvodnje nismo srečevali. Prodali smo vse, kar smo proizvedli, zahvaljujoč specifični pogodbi z Jugoslovijem iz Beograda. Na žalost tudi tu ni vse rožnato, ker kupec permanentno dolguje Novolesu vrednost dve do trimesečne realizacije. To pa močno vpliva na likvidnost naše delovne organizacije.

Tudi naša nabava se je letos srečala z vrsto težav, ki jih je bolj ali manj uspešno premostila. Pri oskrbi s hlodovino nikoli nismo prišli v kritično fazo razen oktobra na žagi v Straži. Vse akcije nabave so bile letos usmerjene predvsem v znižanje nabavnih cen in pa v globlje povezovanje z našimi trajnimi dobavitelji. Nemalo težav je povzročalo nabavi repromaterialov hitro menjanje proizvodnih planov. Le-to je bilo potrebno zaradi težav v prodaji in izbiri programov. Druga velika bariera, ki smo jo v nabavi premostili, so uvozne restrikcije, ki so stopile v veljavo letos poleti. Naenkrat smo se znašli pred dejstvom, da določenih materialov ne bo možno uvažati, ali pa je postopek tako zamotan, da ne bo možno dobaviti blaga v planiranem roku. Zato je prišlo do manj-

ših zastojev v proizvodnji. Z različnimi improvizacijami in potem še z načrtnim preusmerjanjem na domače dobavitelje smo problem uvoznih restrikcij skoraj v celoti obvladali. Ob koncu ugotavljam, da naša nabava deluje še vedno preveč intervencionistično, kar velja predvsem za repromaterialne. Zato bo potrebno v najkrajšem času vpeljati čvrsto planiranje proizvodnje in s pomočjo računalnika zastaviti terminiranje in naročanje in s tem omogočiti sistematično delovanje nabave. Če bo prišlo do tega, bomo lahko kmalu beležili več pozitivnih efektov, ki se bodo kazali v višjih zalogah in manjših motnjah v proizvodnji.

Oblikovanje in propaganda spada tudi v dejavnost komercialnega sektorja. Letos smo kljub pičlim sred-

stvom za propagando sodelovali na 4 velikih sejnih – od tega na dveh specializiranih pohištvenih (Ljubljana in Beograd). Izdelali smo propagandni material za akrilne proizvode in vse nove pohištvene programe. Prav tako smo z akrilnimi proizvodi prisostvovali sejnom v Moskvi, Kijevu, Brnu, Poznanju, Zagrebu in Sarajevu. Vse bolj kaže, da brez vse bolj intenzivnih propagandnih akcij ne bo mogoče plasirati proizvodnje, ki se iz leta v leto skokovito veča po vrednosti kakor tudi po raznolikosti programov. Novoles je izločal do danes minimalna sredstva za propagando, vendar bo treba v bodoče v ta namen dati več denarja. Iluzorno je misliti, da bomo nove programe kansirali na trg, ne da bi le-te predhodno potrošnika za to močno zainteresirali prek propagandnih medijev.

Ko letos praznujemo 30-letnico delovanja Novolesa, je prav, da se na tem mestu spomnimo našega dolgoletnega komercialnega direktorja Mihe Suštarja, od katerega smo se nedavno poslovili na pokopališču v Vavti vasi. Tovariš Suštar je pričel svoje delo na žagi v Soteski in kmalu postal komercialni direktor Novolesa. V tem času je bil proizvodni program sorazmerno skromen – omejen samo na žagarske proizvode, ki so se sicer prodajali širom po svetu. Novolesov izvoz je bil v prvih povojnih letih izključno organiziran prek izvoznih trgovskih organizacij.

Z rastjo Novolesa pa je rasla tudi komercialna dejavnost Novolesa in ravno pokojni Miha je mnogokrat oral ledino v prodaji novih proizvodov na najrazličnejših trgih. V Straži so iz leta v leto rasli novi obrati, prodajali so se novi proizvodi in Novoles se je iz tipične žagarske industrije vse bolj specializiral v moderen lesno-industrijski kombinat, ki se je že precej usmeril v predelavo bukovine. Naše vezane plošče, žagan les in gugalniki se že več let močno pojavljajo na tujih trgih. Postopoma smo osvojili bližnje evropske trge: Italijo, Nemčijo, Avstrijo, Francijo, od tu smo razširili našo dejavnost na Srednjo in Severno Evropo ter kasneje še v dežele Bližnjega in Srednjega vzhoda. Združene države Amerike so že več kot 10 let najmočnejši in najbolj tradicionalen trg. V zadnjem času se naše stilo pohištvo pojavlja tudi v Sovjetski zvezi in na Poljskem. To so šele začetni koraki na tih trgih in naša naloga je, da te posle povečamo. Danes se naše vezane plošče pojavljajo v Italiji, Franciji, Libiji, Saudski Arabiji, medtem ko se na naših gugalnikih gugajo prebivalci vseh zahodnoevropskih dežel, Amerike in Avstralije. S ponosom lahko ugotavljamo, da smo največji izvozniki v lesni industriji v SR Sloveniji. Letos bomo izvozili za okoli 8 milijonov ameriških dolarjev blaga. Ta številka se mora v prihodnjem letu povečati.

Če se ozremo na jutrišnji dan, ugotovimo, da nas čaka vse več in

vse težjih nalog. Prihajamo v obdobje, ko bo vse lažje proizvajati zaradi vse boljše tehnično-tehnoških rešitev v proizvodnji. Istočasno pa bo borba za trg vse težja. Ne smemo dovoliti, da bi se umaknili s pozicij, ki jih imamo na domačem ali na tujem trgu.

V zaostrenih pogojih se bo morala naša komercialna organizirati in kadrovsko ojačati, da bo lahko kos vse večjim nalogam. V našem delu bomo morali opustiti amaterizem in ga bomo morali nadomestiti s profesionalizmom. Ne smemo se samozadovoljno ustaviti pri sedanjih stopnjah. Za vse naše delavce bo potrebno organizirati dodatno izobraževanje, posebno s področja zakonodaje, predpisov in komercialne politike.

Vse več bomo potrebovali specialistov za posamezna področja nabave in prodaje. Čeprav smo velik izvoznik, nimamo kadrov, ki bi v celoti obvladali tehniko izvoza vključno z znanjem jezika. Manjkajo kadri tehničnih profilov, ki jih bomo potrebovali pri plasmanu najrazličnejših konstrukcijskih gradbenih elementov iz akrila.

Vodilni in vodstveni delavci v komerciali bomo morali vse več časa nameniti usklajevanju skupnih akcij v prodaji in nabavi. Danes nastopamo vse preveč separatno in izolirano. Usklajevanje prodajne in nabavne politike v okviru Slovenije lahko prinese Novolesu v bodočnosti velike koristi. O tem smo se lahko prepričali letos, ko je lesna industrija, ki dela za izvoz, izpeljala skupno akcijo za znižanje cen nekaterih repromaterialov. Akcija je v celoti uspela – žal pa je bila edina.

Tudi pri izbiri programov in načinu lansiranja na trg bomo morali ubrati pravilnejšo pot. V preteklosti smo z novimi programi prihajali na trg brez kakršne koli priprave (raziskave, ankete, propagandne akcije). Zaradi takega pristopa smo bili nemalokrat razočarani nad neuspehom novih programov. V zvezi s tem bo nujno v prihodnosti organizirati vzorčno dejavnost tako, da bomo z majhnimi vzorčnimi serijami testirali trg. Vzporedno z močno propagando bomo morali zainteresirati končnega kupca, da bo v trgovini iskal ta novi program. Le s takim pristopom bomo lahko omilili krize v prodaji.

Novoles je danes močan proizvajalec finalnih izdelkov, vendar, žal, še dostikrat obremenjen z miselnostjo iz časov, ko smo prodajali le žagan les in vezane plošče ter gugalnike za izvoz.

Več aktivnosti bomo morali pokazati tudi na področju urejanja odnosov med proizvodnjo in trgovino na eni strani ter med nami in proizvajalci surovin. Oboje bo treba urediti v duhu nove ustave. Ker gre tu za izredno zahtevne naloge, ki so za nas ključnega pomena, bomo morali z vso resnostjo čimprej začeti to akcijo.

Kako se izobražujemo

Kakor večina podjetij tako tudi Novoles skrbi za strokovno usposabljanje svojih delavcev. Pričeli smo z načrtnim šolanjem kadrov. Ker smo imeli veliko pomanjkanje lesnih tehnikov, smo že leta 1969 odprli 1. letnik dislocirane tehniške šole za lesarstvo Ljubljana in sicer pri Zavodu za izobraževanje kadrov v Novem mestu. Sedaj imamo v Novem mestu 3 oddelke s 85 učenci. Na tej šoli predavajo vse strokovne predmete strokovnjaki našega podjetja.

Delavcem, ki že zasedajo delovna mesta s poklicno šolo, smo omogočili obiskovanje delovodske šole. Tako šolamo na delovodski lesni šoli osem naših delavcev in pet delavcev na delovodski strojni šoli.

Za poklic širokega profila (poklicna šola) imamo trenutno sedem učencev za naslednje poklice:

pohišten mizar, obratni električar, kovinostugar in strojni ključavničar.

V kratkem bomo sprejeli v uk še osem učencev. Ti učenci opravljajo praktični pouk v našem podjetju (v delavnicah), teoretični pouk pa v poklicnih šolah.

V Novolesu tudi štipendiramo dijake in študente višjih in visokih šol. Imamo skupno petdeset štipendistov, od tega osemindeset štipendistov na srednjih šolah (TSS—lesna, ESS, TSS—strojna, TSS—elektro, itd.) in dvanajst štipendistov na višjih in visokih šolah (ekonomska fakulteta, biotehniška fakulteta — lesna smer, gozdarska fakulteta, VSOD, višja šola za socialne delavce, strojna fakulteta, kemijska fakulteta in filozofska fakulteta).

Tudi svojim delavcem smo omogočili, da se dodatno izobražujejo ob svojem delu. Tem delavcem plačuje podjetje šolnino, jim omogoča koriščenje študijskih dopustov za posamezne izpite itd. Na ekonomski srednji šoli izobražujemo šest delavcev, na dopisni administrativni šoli imamo tri izredne slušatelje, na tehniški šoli — strojni štiri izredne slušatelje, na višji elektrotehniški šoli enega slušatelja, na VEKŠ Maribor sedem slušateljev, na ekonomski fakulteti enega slušatelja, na strojni fakulteti prav tako enega slušatelja, na višji lesni šoli pet slušateljev, na višji šoli za organizacijo dela dva slušatelja, na višji pravni šoli enega slušatelja in na višji varnostni šoli dva slušatelja, kar je skupaj z delovodsko šolo šestindeset izrednih slušateljev.

Nismo pozabili tudi na funkcionalno izobraževanje delavcev. Za vse novo sprejete delavce organiziramo seminarje, na katerih jih seznanimo z organizacijo podjetja, medsebojnimi razmerji v združenem delu, samoupravljanjem, osnovami in varstva pri delu itd. Po končanem predavanju organiziramo ogled proizvodnje po vseh TOZD.

Za vse delavce, ki so več kot 3 mesece v podjetju, organiziramo predavanja iz varstva pri delu. To predavanje obsega teoretični in praktični del, ki se izvaja na konkretnem delovnem mestu, kar je odvisno od tega, kje delavec dela. Po končanem predavanju morajo opravljati preizkus znanja. Preizkus znanja morajo po zakonu o varstvu pri delu obnavljati vsaki dve leti. Seveda takrat zopet organiziramo predavanja, delavci pa dobijo tudi pismeno gradivo. V letošnjem letu smo vključili v to

obliko izobraževanja že 470 delavcev.

Seveda morajo imeti preizkus znanja iz varstva pri delu tudi vodilni delavci, zato organiziramo tudi zanje občasna predavanja in nato preizkuse znanja. V letošnjem letu se je izobraževalo s področja varstva 69 naših vodilnih delavcev.

V sodelovanju s poklicno lesno šolo iz Škofje Loke pričnemo izobraževati delavce, ki zasedajo delovna mesta, za katera se zahteva priučetev (polkvalifikacija) delavca v lesarstvu. Pri tej obliki izobraževanja je prav gotovo pomembno to, da dobijo po uspešno opravljenih izpitih spričevalo, ki je priznано v SR Sloveniji; poleg tega imajo ti delavci možnost nadaljnega šolanja (ozki profil, široki profil — vse do lesnega inženirja). V to obliko izobraževanja bomo v letošnjem letu vključili 30 delavcev.

Do sedaj smo sicer organizirali tečaje za kvalifikacije (lesni delavec), ki pa so bili le interne-ga značaja in delavci niso imeli

možnosti nadaljnega izobraževanja.

Tudi za vratarje, čuvaje in gasilce smo imeli v letošnjem letu predavanja iz teoretičnega in praktičnega dela. Po končanih predavanjih so opravljali izpite.

V naši novi tovarni akrilnih plošč, kjer je proizvodnja popolnoma nova, smo organizirali tečaje za priučetev na delovnem mestu. Hkrati smo imeli za vse zaposlene v tej tovarni tudi predavanja in izpite iz varstva pri delu in samoupravljanja.

Občasno organiziramo razne seminarje in tečaje v podjetju: za člane samoupravne delavske kontrole, za člane samoupravnih organov, za vodilne delavce po TOZD, predavanja iz civilne zaštite, predavanja iz prve pomoči, tečaj za poklic viličarja, itd.

Seveda pošiljamo delavce tudi na seminarje, ki so organizirani izven podjetja. To so na primer tehnologij, vzdrževalci, vodje oddelkov TOZD, sekretarji v TOZD, direktorji, itd.

VESNA NOVINEC

Varstvo nenehna skrb

V našem podjetju je bil leta 1956 nastavljen referent za HTV službo. Do tega časa je varstvo ljudi bilo prepuščeno vodjem. Zaradi pomanjkljive zakonodaje je ta služba do leta 1965 delala bolj priložnostno. V letu 1965 je izšel temeljni zakon o varstvu pri delu, ki je zahteval, da morajo vsa podjetja, kjer je povečana nevarnost, ustanoviti posebno službo za varstvo pri delu. Že sam prehod o HTV na službo za varstvo pri delu je bil v Novolesu velik napredek.

Po ustanovitvi službe za varstvo pri delu leta 1965 se je varstvo v proizvodnji začelo uveljavljati pri vodilnih kadrih in neposrednih proizvajalcih. Pod imenom HTV so vodilni kadri razumeli in si tolačili, da je to varstvo izven tehnološkega procesa predvsem: strnišča, higienske sobe, jedilnice itd.

Naloga službe za varstvo pri delu kakor tudi celotnega tehničnega vodstva je bila zavarovati delavca na delovnem mestu, poučiti ga o pravilnem in varnem delu, o nevarnosti na delovnem mestu, o pravilni uporabi sredstev za delo in osebnih zaščitnih sredstev.

Prvi koraki o izvajanju temeljnega zakona o varstvu pri delu so bili prav težki. Že v zakonu je bilo določeno, da je ob vsakem nastopu dela potrebno delavca poučiti o varnem delu in postopku dela ter se prepri-

čati, ali to res dovolj pozna. Pričeli smo s preizkusi znanja iz varstva pri delu, za to je bilo potrebno napraviti za vsak profil delovnega mesta posebno navodilo o pravilnem in varnem delu. To so bili porodni krči, ker tehnični kader ni mogel verjeti, da če je pooblaščen za vodenje dela, je obenem zadolžen za varno delo svojih podrejenih. V ta namen in za izpolnitev nalog iz določil zakona je bilo narejenih 18 skript o poučevanju delavcev za pravilno in varno delo na delovnih mestih. To je bil prvi korak, da smo lahko pričeli strokovno poučevati delavce in jim zagotovili pravilnost njihovega delovnega mesta.

Po vseh obratih so se pričela poučevanja o pravilnem in varnem delu s preizkusi znanja iz varstva pri delu. Predvsem je treba poudariti, da je prav tehnično vodilni kader uvidel po-

trebo po poučevanju in priskočil na pomoč službi za varstvo pri delu. Tako smo to nalogo, zahtevano z zakonom, z lahkoto spremljali. Preizkusi znanja so zelo pomagali za zmanjšanje nevarnosti, obolenj, za zmanjšanje strojelomov in večjo storilnost ter izkoriščanje surovin. Preizkusi znanja so nalagali podjetju izpolnitev pogojev dela na delovnem mestu. Ti pogoji dela so se morali iz dneva v dan izboljševati oz. urediti tako, kot so zahtevali pravilniki za panoge ali drugi pravilniki ter tehnični predpisi.

Tako je bilo leta 1965 21 % nevarnosti na zaposlenega in nato vsako leto manj, v letu 1974 samo še 10 % nevarnosti na zaposlenega, kar je še vedno mnogo več kot v industrijsko razvitih državah. Tudi bolovanje, posebno zaradi poklicnih obolenj, se je iz leta v leto manjšalo, kljub temu da nimamo ključa za temeljito ločitev poklicnih obolenj od običajnih. Vsekakor moramo povedati, da se je varstvo pri delu in pogoji dela znatno približalo zahtevam predpisov.

V vedno večji modernizaciji industrijskih postopkov je tudi pogojena nevarnost za upravljalca. Sama ustava in drugi predpisi, kot je zakon o del. razmerju v združenem delu, so nam mnogo pripomogli k disciplini varstva pri delu. Vsi delavci našega podjetja se zavedamo, da bo le dosledno izvajanje varstvenih ukrepov prineslo uspeh. Služba varstva pri delu

Tovarna lesnih izdelkov v Novem mestu Jože Martinčič, prvi predsednik delavskega sveta Novoles s delavkami na proslavi 8. marca.

Novolesova tovarna akrilnega stekla v Trebnjem, ki bo po novem letu postala TOZD

Prve volitve v delavski svet Novolesa 1954.

Godba na pihala pripravlja vsako leto promenadni koncert za delavce. Posnetek iz leta 1975.

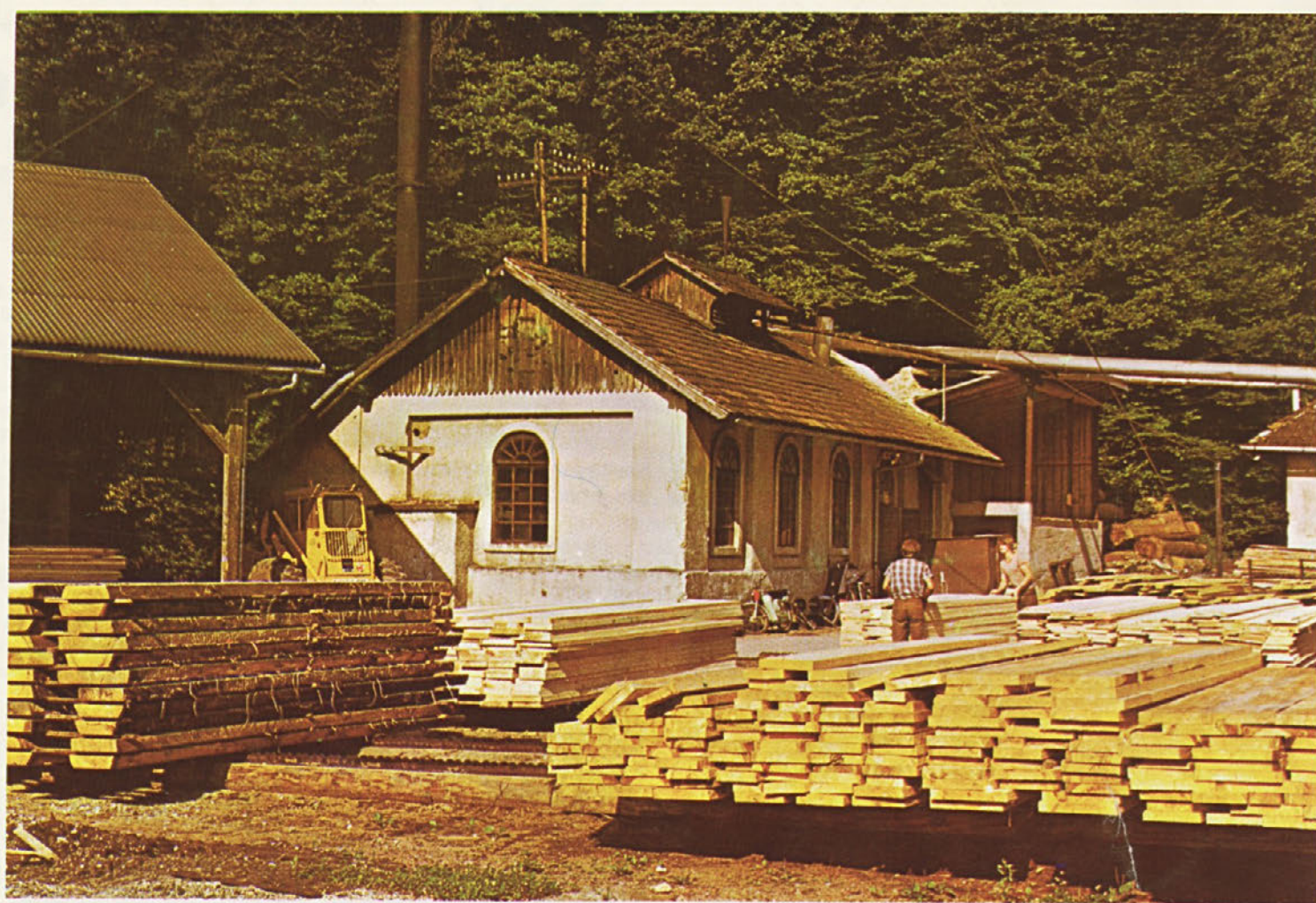
Novoles je letos podpisal družbeni dogovor o varstvu spomenikov NOB v Novomeški občini.

Vaja Straža 1974 je pokazala dobro pripravljenost in izurjenost enot civilne zaščite.

Žerjavi so novi povojni simbol Straže.

Najstarejši zgrajeni del Novolesa, žaga Soteska zgrajena leta 1928.

Šte. Šte.	Ime in ime	Očetovo ime (matere)	Datum rojstva	Kraj rojstva	Poklic	Datum vstopa v delo
1	Glavan France	France	1.10.1910	Dol. Straža	strojnik	1.12.1945
2	Čali Bruno	Jauer	15.2.1917	Hostavos	zagovodja	5.12.1945
3	Dubar Alojzij	Jauer	24.9.1903	Hostavos	zagovodja	1.2.1946
4	Pust Alojzij	Jauer	1.2.1899	Grerova peber	vo. muvaj	3.1.1946
5	Kristine Karlos	Jakob	12.5.1919	Gorič vrh	kovač	21.4.1946
6	Uroar France	Jauer	28.2.1908	Dol. Straža	kurjač	1.12.1945
7	Pirc Alojzij	Franc	17.6.1903	Jermavos	gaterist	1.12.1945
8	Ranove Alojzij	Jauer	10.6.1900	Sela	—	1.12.1945
9	Springer Anton	Ana	17.1.1907	Dol. Straža	—	3.12.1945
10	Jermanc Valentin	Jore	2.2.1906	Čičavos	inženirist	1.12.1945
11	Črjavc Jauer	Jone	1.5.1905	Rater	poslovnih gaterista	1.12.1945
12	Lajovšek France	Ferdinand	3.12.1905	Novo mesto	—	1.12.1945
13	Čičerina Jore	Jore	30.9.1907	Paton 22	inženirist	2.4.1946
14	Javcar Ivan	Miha	29.12.1895	Gutole	kurjač	8.4.1946

Plačilni seznam delavcev žage Straže iz leta 1945.